

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MADANIYAT VA SPORT ISHLARI VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI

Muhabbat SOLIXOVA

AN’ANAVIY XONANDALIK ANSAMBLI

(Akademik litsey va kasb-hunar kollejlari uchun o‘quv qo‘llanma)

Toshkent
2010

O'quv qo'llanma O'zbekiston davlat konservatoriyasining Ilmiy-uslubiy kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan.

Mas'ul muharrir: **Begmatov S.M.**, sa'natshunoslik fanlari nomzodi, professor.

Taqrizchilar: **Xudoynazarov M.**, O'zbekiston davlat konservatoriyasi «An'anaviy ijrochilik» kafedrası professori.

Do'stmurodov B., V.Uspenskiy nomidagi Respublika akademik litseyi «An'anaviy ijrochilik» kafedrası mudiri, O'zbekiston xalq hofizi.

O'quv qo'llanma musiqa yo'nalishlarida, an'anaviy xonandalik ixtisosligi bo'yicha ta'lim olayotgan akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari talabalari uchun xonandalik ansambli fani bo'yicha tavsiya etiladi. Unda an'anaviy xonandalik, jo'rovozlik va ansambl bo'lib ijro etish xususida kasbiy tavsiyalar va ijro amaliyoti uchun bir qator musiqiy namunalar keltirilgan.

KIRISH

An'anaviy xonandalik o'zbek mumtoz musiqa merosining asosiy yo'nalishlaridan biridir. Ijrochilik amaliyotida uning turli ko'rinishlari mavjud bo'lib, yakka, jo'r va ansambl ijrolarini o'z ichiga oladi. Ijroviy xususiyat va mahoratlar nuqtai nazaridan ularning negizi bir bo'lsada, talqin mezonini xususida har biri o'ziga xos tomonlarga egadir.

An'anaviy xonandalik ansambli musiqiy ta'limda yosh xonandalarning ijroviy imkoniyatlarini oshirish, uslublarni o'zlashtirish, sherigi bo'lgan hamnafasini tinglash va unga mos harakat qilish, jamoa bo'lib ijro etish ko'nikmalarini hosil qilish kabi xonanda uchun zarur bo'lgan kasbiy mahoratlarni egallashga qaratilgan. An'anaviy xonanda yoshligidan birgalikda kuylashga harakat qilishi lozim. Chunki, bu sohada nom chiqargan katta-katta xonanda va hofizlarning aksariyati jo'rovozlik va ansambl tarkibida ham xonish qilganlar. Jo'raxon Sultonov, Ma'murjon Uzoqov, Orif Alimaxsumov, Berta Davidova, Kommuna Ismoilova, Shokirjon Ergashev, Hadya Yusupova, Mahmudjon Yo'ldoshev, Matluba Dadaboeva, Mahmud Tojiboev, Beknazar Do'stmurodov, Komila Bo'rieva, Abdunabi Ibragimov, Soyib Niyozov kabilar shular jumlasidandir.

Talabalarni an'anaviy xonandalar ansambli ijrosiga xos ta'limotiga e'tibor berish, avvalo kelajak uchun arziguli va mohir xonandalarning barkamol avlodini tarbiyalash desak to'g'ri bo'ladi. Shuning uchun musiqiy bilim beradigan o'quv dargohlarida, musiqiy kollejlarda va akademik litseylarda ansambl (xonandalik) sinfi uchun maxsus dasturlar yaratilgan. Mazkur o'quv qo'llanma ham ana shu dasturda belgilangan asosiy vazifa «professional ansambl xonandasini tayyorlash» bo'yicha kerakli kasb ko'nikmalarini va amaliy darslar uchun mashg'ulotlarda zarur bo'lgan asarlarni o'quvchilarga tavsiya etishdan iborat.

O'zbek xalq mumtoz musiqasi o'zining uslubiy va janr jihatidan boyligi bilan alohida ajralib turadi. Uni o'rganish, barcha uslublarni amaliy o'zlashtirish yuqori malakali xonandalar ansambllari ijrochilarini tayyorlashda katta ahamiyatga egadir. Bunda eng muhimi, xonandalar ijro paytida asarlarni g'oyaviy mazmuni, ularni uslub shakllarini birgalikda anglashlari va ijro etishlaridir. Shu bilan birga, texnik va badiiy bezaklar ijrosini hammada bir xilligiga erishish, asarlarni puxta ishlash, ketma-ketlik va hamnafaslikni me'yorida amalga oshirishdan iboratdir.

Shu bois mazkur o'quv qo'llanmada o'quvchilar uchun an'anaviy xonandalik kasb ko'nikmalarini shakllantirishda zarur bo'lgan uslubiy va nazariy tomonlarini imkon darajada yoritishga harakat qilindi. Ansambl haqida tushuncha, uslub va ko'nikmalarni rivojlantirish omillari, an'anaviy xonandalik ansambli ijrosida ovoz mutanosibligini ta'minlash, badiiy did va uslubiy idrok, usul asoslari va ritmik tarbiya hamda dasturda belgilab berilgan musiqiy namunalardan misollar qo'llanmaning tarkibiy qismi sifatida olindi. Ta'lim

jarayonida undan munosib foydalanilsa biz ko‘zlagan maqsadimizga erishgan bo‘lamiz. Bizning Yu.Rajabiy, I.Rajabov, L.Dmitriev, O.Matyoqubov, S.Begmatov, O‘.Rasulov, G.Muxamedova, N.Qodirov kabi ustozlar yaratgan kitoblarga asoslanishimizning boisi ham shunda. Chunki, bu masalaning turli jihatlari avvalambor ana shu manbalarda yoritilgan. Misollar esa mumtoz musiqamiz merosi, Shashmaqom namunalaridan olingan.

AN'ANAVIY ANSAMBL

Umuminsoniy rivojlanish

Xonandalarning ansambl bo'lib ijro etishlari bir qator musiqiy, badiiy, fiziologik va ijroviy xususiyatlarni uyg'unligi negizida yuzaga keladi. Avvalambor ansambl tarkibidagi har bir xonanda-ishtirokchi alohida holda xonandalik ijroviy jihatlaridan xabardor bo'lib, ma'lum malakaga ega bo'lishlari talab etiladi. Bu malakalar quyidagi xonandalik kasbiy omillaridan iboratdir:

1. Musiqiy savod (ya'ni, saboq, bilim, ijro, tinglash, sezish, madaniyat, badiha va b.);
2. Ovoz talqin etish uslubi, ya'ni kuylash;
3. Tinglash va unga mos talqin etish xislati;
4. Ijroviy malaka va musiqiy meros;
5. Jo'rovoqlik san'ati;
6. Ansambl bo'lib ijro etish ko'nikmalari.

Musiqiy savod. Ma'lumki, xonandalik azal-azaldan xalq og'zaki an'analari asosida shakllanib, omma tomonidan o'zlashtirilib, avlodlardan-avlodlarga o'tib kelayotgan ijro uslubining mukammal ko'rinishlaridan biridir. Xonandalik zamirida ovoz, iste'dod, xotira, talaffuz, badiha va yakuniy bosqich talqin (ijro) bilan bog'liq unsurlar mavjuddir. Ularning har biri o'z o'rnida mavjudligi va qobiliyatligi bilan sug'orilgan bo'lishi nihoyatda katta ahamiyatga ega ekanligini e'tirof etish lozimdir. Chunki, xonandalikning shakllanishi va rivojida bu jihatlarining har biri o'z vazifasiga egadir. Ijro jarayonining mutanosibligi va kasbiy jihatdan mukammalligi hamda ijro amaliyotidagi mohirlik aynan ushbu unsurlarning mavjudligi va rasoligi bilan xarakterlanadi. Shu bilan birga eng ahamiyatli tomoni – musiqiy savod puxta va to'liq holda o'zlashtirilishini ta'minlab beradi.

Musiqiy savod xonandalikda kasbiy ko'nikmalarni hosil qilish uchun zarurdir. Eng avvalo xonandalik – talqin ovozigaga ega bo'lishdir va bu ovoz o'zining sifati, jarangi, diapazoni va imkon darajasida jozibasiga ega bo'lishi muhimdir. Xonandalik amaliyotini nazariy bilim bilan tarbiyalashda bu jihatlarining mavjudligi katta ahamiyat kasb etadi. Qayd etish joizki musiqa talqini, ya'ni xonandalikni shakllanishi jarayonidagi ilk saboqda tinglash madaniyatini yaxshi yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

«Talabani musiqiy ongini milliy ohanglar bilan to'ldirish uchun – deb yozadi O'.Rasulov o'zining kitobida, – ustozlar ta'biri bilan aytganda, uning qulog'ini pishirish uchun mashqlarning barcha butun va yarim pardalarda bajarilishi talab etiladi»¹. Demak ijroning mukammal tarzda shakllanishi uchun tinglash madaniyatini hosil qilish va shunga mos ko'nikmaga ega bo'lish lozimdir.

¹ Расулов Ў. Анъанавий хонандалик ўқитиш методикаси. –Т., 2006. 37-б.

An'anaviy xonandalikdagi saboq jarayonining yana bir ahamiyatli tomoni shundaki, mumtoz musiqa ijrochiligida maktab yaratgan xonandalarning ijro uslublarini tinglash va idrok etishni bilishdir. Shakllanayotgan xonanda ijro amaliyotida mashhur bo'lgan ijro uslublaridan qanchalik ko'p xabardor bo'lsa, ularning ijroviy xususiyat va sifatlarini idroklasa, xonandalik amaliyotini o'zlashtirishi shunchalik oson hamda savodli bo'lishi muqarrardir.

Ovoz talqin etish uslubi, ya'ni kuylash mezonida shakllanayotgan xonanda, nazariy amallar asosida tushunib va bilib kuylashi muhim ahamiyat kasb etadi. Ma'lumki, xonandaning kuylashida, umummusiqiy badiiy va fiziologik qoidalarga asoslanishi ko'zda tutiladi. Eng avvalo xonandaning ovoz talqin etishida – «ikki muammoni hal qilish talab qilinadi: ijro etish apparatini qurish, ya'ni xonandaning professional ovozi hosil qilish va kuylash malakasini shakllantirish lozim. Ikki masala bir vaqtda bir-biriga bog'liq holda amalga oshirilishi kerak. Har qanday, hattoki eng sodda ko'nikmani ham elementar ijro vazifasi bilan bog'lash zarur».² Shundan so'ng xonandada kuylash omili to'g'ri va kasbiy jihatdan mukammal kamol topishi mumkin.

Xonandaning ovoz talqin etish jarayonida asosiy e'tibor vokal (ovoz chiqarish) texnik ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilishi lozim. So'ngra xonandaning ijrochilik mahoratiga e'tibor beriladi. Bunda, albatta, ustozlar xonandaning imkoniyat darajasiga asoslanishlari muhim. Bular – xonandaning ovoz kuchi, chidamliligi, diapazoni, xotirasi, qabul qilishi va ruhiy holatlaridir. Xonanda kuylashdan oldin uni ichki hissiyoti orqali tasavvur qilishi, aytiladigan ohang va so'zni tushunib idroklagan bo'lishi yaxshi natijaga olib keladi. Bunda xonanda ruhan va ma'nan sozlanadi, kuylash mezoni mukammal, nuqsonsiz amalga oshiriladi.

Tinglash va unga mos talqin etish omili xonandalik sohasining ibratli va turli badihaviy jihatlarini shakllantiruvchi mezondir. Bunda xonandaning intellektual darajasi, hissiy-irodaviy kuchi, ehtirosli jihatlari asosiy omillar sifatida gavdalanadi. Ushbu jihatlarni mujassam etib ovoz talqin etishda esa, ovoz apparatining roli o'zini namoyon etadi. Ovoz apparatining faoliyati xonandaning sezgi qobiliyatiga asoslanadi. Sezgilarning rivojlanganlik darajasi o'z-o'zidan ovoz apparatining harakat mukammalligini ta'minlab beradi. Sezgining eng muhim turi, bu yuqorida bayon etganimiz eshitish-tinglashdir. Chunonchi, xonanda eshitish orqali o'zi talqin etayotgan tovushning balandligini, tasavvur qilishni o'rganadi, tovushlarni tembral ranglarini his etadi va aniqlagan holda kuylaydi. Xonandada eshitish qobiliyati rivojlansa yakka, jo'rovoz va ansamblli xonishlarda barcha ovozlarga uyg'un holdagi ovoz talqiniga erishiladi.

Ijroviy malaka va musiqiy meros bir maqsadni amalga oshirishda birdek ahamiyatga ega bo'lgan ikki amaliy mashg'ulotdir. Xonandaning ijroviy malakasi avvalo nazariy va uslubiy mashqlarga tayansa, uning amaliy jarayonida

² Мухамедова Г. Хонандалик услуги асослари. –Т., 2007. 4-б.

musiqiy merosni o'zlashtirish evaziga bosqichma-bosqich kamol topib boradi. Xonandalikni mumtoz darajada egallash xalq musiqa merosi, xalq mumtoz musiqa merosi va umumbashariyat xonandalik an'alarini qay darajada o'zlashtirish darajasi bilan xarakterlanadi.

Xonandaning musiqiy merosni to'laonli anglashi va ijroviy malakasi mumtoz musiqiy namunalarni (ayniqsa maqomlarni) g'oyaviy-badiiy mazmuni, mahalliy va shaxsiy uslublarni hamda tarkibiy shakllarini uyg'unlikda talqin etishida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, ijro texnikasi va ularni milliy-badiiy bezaklar bilan me'yorida talqin etishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Xonandalik amaliyoti ijrochining texnikasi, idroki, bilim va talqin etish, badiha va xotira kabi kasbiy unsurlarini doimo rivojlantirib boradi. Ayniqsa, **jo'rovozklik amalida** bu xususiyatlar yanada keskin tus olib ijro mahoratini o'sishiga hamda tafakkurining rivojiga ta'sir etadi. Jo'rovozklik san'ati xonandadan nafaqat shaxsiy ijroviy unsurlar, balki hamnafasining barcha xususiyatlarini o'zlashtirishi va mutanosib holda talqin etishga o'rgatadi. Bunda eng asosiy mezonlar hamnafaslarning ruhiy holati, nafas mezonlari, asarni bilish darajasi, ijro uslubini o'rganilishi, milliy qochirim va bezaklarni, shu bilan birga asar dinamik tuzilmalarini tushunish-idroklash mezonlarining mutanosibligini saqlash bilan xarakterlanadi.

Shu bois xonandalikdagi kuylash mezonlari har bir ovoz sohibidan yuqorida keltirilgan umummusiqiy jihatlariga ega bo'lish, bilish va rivojlantirishni talab etadi. Xonandalik kasbiga bunday munosabatlarning pirovardida sog'lom, tarbiyali, toza, bilimdon va mohir kasb egasi bo'lish muqarrar.

I. Mustaqil mashg'ulotlar.

1. Musiqa nazariyasini mavzular tizimida o'zlashtirib borish.
2. O'zlashtirayotgan musiqiy namunani solfedjio usulida baland va past ovoz bilan mashq qilish.
3. Xalq musiqa namunalaridan, shaxsiy ijro uslublarda ijro etilgan ashulalarni tinglash.
4. Tinglayotgan ashulaga ichki sezgi organlari, ichki tinglash orqali jo'r bo'lish va idrok etish.
5. Tinglash jarayonida xonandaning nafas olish va uni sarf qilish uslubini bilib, o'rganish va uzun nafas bilan ijro etishga e'tibor qaratish.
6. Musiqiy merosni muntazam o'zlashtirib borish.

II. O'qish uchun adabiyotlar.

1. Ражабов И. Мақомлар. –Т., 2006.
2. Дмитриев А.Б. Основы вокальной методики. –М., 1963.
3. Мухамедова Г. Хонандалик услубияти асослари. –Т., 2007.
4. Бегматов С. Ҳофизлик санъати. –Т., 2009.
5. Расулов Ў. Анъанавий хонандалик ўқитиш методикаси. –Т., 2006.

USLUB VA KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

O'zbek xalq musiqa merosining boy va bir qator o'ziga xos xarakterga ega bo'lgan vohalar hamda ularning mahalliy qadriyatlari bilan sug'orilgan an'analari mavjud. Har bir vohada o'zining shevasi, urf-odatlarini negizida ijro an'analari va ijroviy uslublari shakllangan. Ularning barchasi o'zbek musiqiy an'analari negizida mushtarak bo'lsa, ijroviy jihatlaridan lokal xususiyat kasb etadilar. Uslub, ana shu lokal (sheva) xususiyatlari bilan xarakterlanuvchi muayyan ijro desak to'g'ri bo'ladi.

Ijrochilik amaliyotida ijroviy uslublarning turlichadir. Jumladan: **vohaviy, mahalliy, shakliy va shaxsiy**. Uslub an'anasi musiqiy merosning barcha jabhalarida shakllangan va avlodlardan-avlodlarga o'tib rivojlantirib kelinadi. Bu jarayon, ayniqsa xonandalik san'atida yaqqol ifodasini topganligini qayd etish lozimdir.

Xonandalikda uslublarning rang-barangligi musiqiy merosning ham keng qamrovli ekanligini namoyon etadi. Vohaviy uslublarning bizda to'rttadir: Xorazm, Buxoro, Samarqand, Toshkent, Farg'ona vodiysi. Lekin ularning ichki jihatlarida bir qator o'ziga xoslik tomonlari uchraydi. Xususan, Farg'ona vodiysining o'zida mahalliy uslublarning bir nechta ko'rinishlari yuzaga kelganligini qayd etish mumkin. Masalan, Qo'qon ijro uslubi, Marg'ilon ijro uslubi, Andijon ijro uslubi va h.k.

Shaklli-janrli ijro uslublari tarkibiga maqom, maqom yo'llariga mansub katta ashula, suvora, mavrigi va yallalarni kiritish mumkin. Bunday uslublarning ham tarkibiy jihatlar nuqtai nazaridan o'ziga xos ichki tarmoqlariga ega. Xorazm maqomlari, Shashmaqom, Farg'ona-Toshkent maqomlari kabilar shular jumlasidandir.

Yakka, jo'rovozli, jamoaviy (ansambl) uslublari bevosita talqin bilan bog'liqdir. Yakka ijro xonandalik amaliyotida shaxsiy va akademik an'anaviy uslublarni o'z tarkibiga oladi. O'zbek mumtoz musiqa ijrochiligida shaxsiy uslublarning o'zining rang-barangligi, turlichligi va ko'p sonliligi bilan ajralib turadi. Ularning negizi vohaviy, janrli va mahalliy unsurlar bilan sug'orilganligi bilan ham alohida ahamiyatlidir.

Mumtoz musiqa ijrochiligi amaliyotida shaxsiy uslub yaratib nom qozongan hofizlardan Domla Halim Ibodov, Hoji Abdulaziz Abdurasulov, Hamroqul Qori, Erka Qori, Mamatbuva Sattorov, Sodirxon Hofiz Boboxonov, Jo'raxon Sultonov, Rasulqori Mamadaliev, Mulla To'ychi Toshmuhammedov, Hojixon Boltaev, Madrahim Sheroziy, Komiljon Otaniyozov, Muhammadjon Karimov, Orifxon Hotamov kabi bir qator mashhur hofizlarni keltirish joizdir.

Ijrochilik amaliyotida shakllanib, maktab darajasida avlodlar tomonidan qabul qilinib, davom ettirilayotgan har bir uslub o'zining muayyan ijroviy an'analari bilan xarakterlanadi. Shu bilan birga yangi avlodning shakllanishi uchun ibratli saboq manbai sifatida xizmat qilishi begumon. Qolaversa, har bir

shaxsiy uslubda o'zbek xonandalik an'alarining o'ziga xos eng go'zal jihatlari alohida bir tarzda shakllanganligini e'tirof etish lozim.

Yangi avlod tarbiyasida xonandalik uslublari zamin sifatida xizmat qilishi lozimdir. Mumtoz xonandalikni kasb etuvchi yosh avlod o'zining ruhiyati va ishtiyoqi asosida bir ijro uslubga mehr qo'yib ilk xonandalik ko'nikmalarini o'zlashtirishi muqarrardir. Bu esa o'z o'rnida mumtoz xonandalikni o'zlashtirish uchun asosdir. U ijro maktablari va maqom ijrochiligini o'zlashtirish bilan davom ettiriladi, rivojlantiriladi.

Ijro ko'nikmalari negizida xonandalarning ovoz ishlatish uslublari, texnikasi, ohang bezaklarini qo'llash usullari, cholg'u bilan uzluksiz ijroni ta'minlash, so'z talaffuzining aniqliklari bilan bog'liq kasbiy unsurlar o'rin olgan. Xonandalar bu uslublarni o'z ijroviy imkoniyatlari doirasida o'zlashtirib, avvalo mumtoz xonandalik kasbini egallaydilar. Shashmaqomga murojaat etishlari esa, bu ijroviy ko'nikmalarni mustahkamlashga imkon yaratadi. Har bir vohta va shaxsiy uslublarning zarracha rangi ham xonanda ijrosiga ma'no va zeb berishi mumkin.

Maqomlarning ijrosi xonandalarda katta ovoz, imkoniyat va mahorat bo'lishini talab etadi. Shu bois o'tmishdagi ustoz xonandalar mukammal ijroni ko'rsatishda jo'rovoz bo'lib, jamoa (ansambl) bo'lib xonish qilganlar. Buning zaminida xonandaning toliqishi inobatga olingan va asarni to'laqonli ijrosi ko'zlangan bo'lsa ajab emas. Musiqiy merosimiz to'plangan oltin fond yozuvlarida ham aksariyat maqomlar xonanda va sozandalar ansambli ijrosida muhrlanganligining ham asosiy sababi shunda bo'lishi mumkin. Ansambl ijrosi asar uchun ham, ijrochi xonandalar uchun ham, musiqiy ohanglarning uyg'unlik jozibasini namoyish etishda katta imkoniyatlar yaratib beradi. Kelajak avlodni bunday ijroga, jamoa bo'lib kuylashga jalb etish, o'rgatish xonandalarning har tomonlama tarbiyasi, idroki va ijrosi uchun ibratdir.

I. Mustaqil mashg'ulotlar.

1. O'zbek xalq musiqa ijrochiligida mavjud xonandalik uslublari xususidagi adabiyotlar bilan tanishish.
2. An'anaviy xonandalikda shakllangan ijro uslublari tinglash va ajratib-idroklashga harakat qilish.
3. Yu.Rajabiy, J.Sultonov, M.Uzoqov, O.Xotamov kabi shaxsiy ijro uslublari tinglash va o'zlashtirish.
4. Maqom ijrochilik uslubini muntazam tinglab borish va shaxsiy uslublari bilan solishtirish.
5. Ijroda uslublardan foydalanishga harakat qilish.
6. O'z ijrosini shaxsiy va maqom ijro uslublari kabi xarakterli yo'llar bilan tarbiyalashga ko'nikish.

II. O'qish uchun adabiyotlar.

1. Ражабий Ю. Музыка меросимизга бир назар. –Т., 1980.

2. Бегматов С. Хонандалик санъати. –Т., 2008.
3. Бўриева К. Анъанавий хонандалик (аёллар овозлари учун). –Т., 2009.
4. Isroilova H. An'anaviy xonandalik san'ati. –Т., 2007.
5. Бегматов С. Орифхон Хотамов. –Т., 2000.
6. Қосимов Р. Анъанавий ижрочилик. –Т., 2007.

AN'ANAVIY XONANDALIK ANSAMBLI IJROSIDA OVOZ TALQINI MUTANOSIBLIGI

Maqom ijrochiligida jo'rovozlik hamda ansambl bo'lib kuylash an'anasi mavjud. Eng avvalo, ansambl ijrosi musiqiy merosni, uning namunalarini zabardast va monumental asarlar ekanligini to'liq namoyon etadigan ijro turidir. Uning zamirida hamfikrlik, hamnafaslik, jamoa, qo'llab quvvatlash, maqsad sari intilish, birgalikda baham ko'rish kabi umuminsoniy jihatlar yotadi. Shu bois, ijrochilik amaliyoti davomida, ya'ni xonandalikda ansambl bo'lib ijro etishning kasbiy mezonlari shakllanganki, ularni o'zlashtirish har bir ansambl ishtirokchilari uchun xonandalikning turli jihatlarini anglash bilan barobardir.

Demak, ansambl ijrosida xonandalarning ovoz talqin etishlaridagi ko'nikmalari shakllanadi.

«*«Ansambl»* – fransuz tilida «birgalikda» degan ma'noni anglatadi. Ijrochilar soniga qarab bu ansamblar turlicha ataladi. Agar ikki ijrochi bo'lsa – *duet*, uch ijrochi – *trio*, to'rt ijrochi – *kravtet*, besh ijrochi – *kvintet* va h.k. Ansambl atamasi yaxshi tuzilgan va yuksak ijrosi bilan ajralib turadigan badiiy kollektivlarga nisbatan ham qo'llaniladi».³ I.Akbarovning ansamblga bergan tushunchalari nafaqat cholg'u ijrochiligiga, balki xonandalik amaliyotiga ham xosdir. Duet, trio, kvartet, kvintet kabi tushunchalar jo'rovozlikda qo'llaniladigan va xonandalar soniga qarab belgilanadigan ansamblar ekanligini e'tirof etish joizdir. Faqat, ular ovozlar hisobiga (ko'povozlik nuqtai nazaridan) farqlanishlari mumkin.

An'anaviy xonandalik ansambli o'zining barcha xususiyatlari negizida o'ziga xos xonandalar jamoasini tashkil etadi. Xonandalar ansamblining ishtirokchilari soni ham ikkitadan boshlanib, o'ndan ortiq ham bo'lishi mumkin. Ansamblning tarkibi imkoniyat va maqsad bilan bog'liq jarayondir.

An'anaviy xonanda bo'lib shakllanayotgan har bir ijrochini xonandalik ansambli tarkibida kuylashi uchun sohani o'zlashtirishi, bilishi va uning qoidalariga qat'iy tarzda rioya qilishi lozim bo'lgan jihatlari mavjud. Jumladan: *hamnafasini tinglab ijro etish, nafasini me'yorida sarf qilish, asarni bilish, ansamblga mutanosib holda so'z matnlarini bir xil talqin etish, badiiy*

³ Акбаров И. Музыка луғати. –Т., 1987. 17-18-б.

bezaklarni bir xilligiga e'tibor berish, asarnig o'ziga xos joylarini puxta ishlash, ovoz almashish, to'ldirish, cho'zish va bir xilda yakunlash va h.k.

Ansamblli ijroda uning ishtirokchisi muayyan bir butunni tashkil etuvchi musiqiy cholg'uning bir bo'lagiga aylanishi lozim. Shu cholg'u (jamoaviy cholg'u) nima his etsa birgalikda, bir-biriga mutanosib holda tarannum etishga harakat qilish lozim. Shu bois, an'anaviy xonandalik ansambli ishtirokchisidan hamnafaslarni tinglab, his etib, sezib ijro etishlari talab etiladi.

«Ashulachilik – deb yozadi G.Muxamedova – murakkab ruhiy-fiziologik jarayondir. Unda intellektual, emotsional, hissiy-irodaviy jarayonlar bir-biriga uzviy bog'lanadi»⁴. Yakka xonandaning xonish jarayonida ruhiy, fiziologik, intellektual, hissiy, ehtirosli, irodaviy, ifodaviy, obrazli jarayonlar mutanosib holda uyg'unlashadigan bo'lsa, ansamblli ijroda har bir xonandaning bunday jihatlari qolganlari bilan mos kelishi lozim bo'ladi. Albatta, bu juda murakkab jarayon. Lekin, uni ansamblli ijroga moslashtirish va uyg'unlikdagi go'zal ijroga erishish mumkin. Chunki, har bir shakllanayotgan an'anaviy uslubdagi xonandalarda yuqorida keltirilgan shaxsiy jihatlar bo'lishi muqarrar. Faqat ularni kerak darajada ishga solish, qoidaga binoan boshqarish va mutanosiblik ko'nikmalarini shakllantirish lozim. Buning uchun eng avval, xonandaning sezgi bilan bog'liq barcha xususiyatlarini rivojlantirib undan me'yorida foydalanish lozim.

Sezgi xonanda uchun eng kerakli va muhim xususiyatdir. Xonandalar uchun sezgining eng muhim turlaridan biri eshitish-tinglash hisoblanadi. Musiqiy nuqtai nazardan bunga qaralsa, eshitishning ikki xili mavjudligini ko'rish mumkin. Ya'ni, passiv eshitish va aktiv eshitish. Ansambl tarkibidagi an'anaviy xonandalarda, eng avvalo eshitishning har ikki turi mavjud bo'lishi lozim. Chunki passiv eshitishda xonanda eshita oladi va buni to'g'ri qabul qiladi. Aktiv eshitishda ansambl uchun eng zarur bo'lgan xususiyatlardan biri, eshitganini ovoz talqini orqali to'g'ri va aniq qaytara olish xususiyatiga ega bo'ladi.

Vokal-ashulachilik san'atini namoyandalari bunga juda katta e'tibor beradilar. Xususan G.Muxamedova yozadi: – «Ashulachilikda «vokal eshitish» tushunchasi mavjud. Bu degani ovoz yangrashini nafaqat eshita bilish, balki ovoz apparatida sodir bo'layotganlarini his qilib, ularni tasavvur qilish va amalga oshirish. Vokal ko'nikmalari rivojlangan sari xonanda vokal eshitish qobiliyati ham asta-sekin rivojlana boshlaydi».⁵ Demak, ansamblli xonishlarda, xonandalarning vokal eshitish qobiliyatiga e'tibor qaratish lozim bo'ladi.

An'anaviy xonandaning ansambl ijrosida, hamnafaslarning ijro paytida sodir bo'layotgan barcha jarayonlarni his etib, tasavvur qilish, shu holatga mos ijro etishi juda muhimdir. Chunki, musiqiy merosimiz ijrochiligi an'analaridan turli-tuman bezak va jilolar o'rin olgan. Har bir xonanda ularni chiroyli ijro etib

⁴ Мухамедова Г. Хонандалик услубиёти асослари. –Т., 2007. 12-б.

⁵ Shu manba, 13-b.

ko'rsatishga harakat qiladi. Ansamblda esa bu jarayonni, bir g'oya va yo'lga asoslanib talqin etish talab etiladi.

Asarni bilish mezoni ham ijroda katta ahamiyatga ega. Bilish zaminida, avvalo ijro etiladigan asarning so'z matni, musiqiy ohang matni, asar tarixi va hattoki amaliyotda mukammal ijro etilgan uslublari va ijrochilari haqida ma'lumotlarga ega bo'lish yotadi. Asarning musiqiy matni har tomonlama puxta o'rganilishi talab etiladi. Asarning daromad qismlari va rivojlanuvchi tarkibiy qismlarining har biri dinamik rivoj asosida kuylanishi ham muhimdir.

Ijroning muvaffaqiyati so'z matnini yodlash bilan emas, balki g'azalning vazn xususiyati, ohang metro-ritmik jihati bilan mutanosib talqin etilishi bilan ham bog'liqdir.

Ansambl ijrosida xonandalarning bu ikki jihatni yaxshi o'zlashtirishlari ijro jarayonining mukammal shakllanishiga asos bo'ladi. Zero, asarning ohang va so'z matnlarini yod olgan xonandalar ijroviy uslublarni o'zlashtiradilar. Asarning murakkabligi asosida va ansambl tarkibidagi ovozlarning mavjudligiga qarab birgalikda va alohida yoki jo'rovoqlik qabilida kuylashni o'zlashtirish lozim bo'ladi. Ansamblli ijroda ovozlarni to'g'ri, sheriklar bilan bir nafasda talqin etish muhim omillardan hisoblanadi.

I. Mustaqil mashg'ulotlar.

1. Xonandalik amaliyotida qo'llaniladigan duet, trio, kvartet va h.k. xonandalik ansambllarini tinglash.
2. Hamnafaslikda ijro etilgan katta ashulalar, suvoralar aytishuvlari, xalq aytishuvlarini tinglab, idroklab o'rganib borish.
3. Vokal ansambllarining xilma-xil turlari ijrosini o'zlashtirish.
4. Jo'rnavozlik, ovoz va soz jo'rnavozligi va jo'rovoqlik ijrolarini tinglab, ajratish va ularning umumiy prinsiplarini anglash. Ijroda uslublarni uyg'unlashtirishga harakat qilish.

II. O'qish uchun adabiyotlar.

1. Акбаров И. Муסיқа луғати. –Т., 1987.
2. Мухамедова Г. Хонандалик услубияти асослари. –Т., 2007.
3. Муллақандов Д. О некоторых особенностях и видах узбекского национального пения // Народные музыканты Узбекистана, –Т., 1959. –С. 19-23.
4. Мамадалиев Ф. Овоз хусусиятлари. –Т., 2000.

BADIIY DID VA USLUBIY IDROK

Badiiy did – hayotda voqelik bilan bog‘liq barcha narsalarni, ijodiy mahsulotlarni eng go‘zal va nafis san’atlar vositasi orqali his etish va in’om etishdir. Bu omil ikki jarayon bilan bog‘liq. Ya’ni, ijodkor va mahsulotni qabul qiluvchi, tinglovchi.

Odatda, badiiylashtirish ijodiyotning eng muhim xususiyatlaridan biridir. «**Badiiy** – voqelikni nafis san’at vositalari, obrazlar orqali ifoda etuvchi, tasvirlovchi»⁶. **Did** esa – «Go‘zallikni, nafosatni his etish, undan estetik zavq olish estetikasi»⁷. Demak, musiqada voqelikni, hayotni, tabiatni musiqiy ohanglarda go‘zal va nafosat bilan ifoda etishdir. Bu omillarning negizi, yuksak did bilan, estetik zavq oladigan darajada idroklashdan iborat, desak mubolag‘a bo‘lmaydi.

Har bir xonandadan eng avvalo iste’dodi, eslash, xotira, bilim, ovoz va talqin etish qobiliyatiga ega bo‘lish talab etilsa, ikkinchi jarayonda, unda badiiy did, ya’ni asarni eng go‘zal va nafosatli ifoda etish uchun imkoniyatlari, badiiy ifodalovchi xususiyatlari bo‘lishi muhim hisoblanadi. Zero, xonandalar yuksak estetik talablarga javob beradigan ijroviy xususiyatlarni o‘z ijro va talqinlarida shakllantirishlari muhimdir.

Musiqiy namunalarning mukammal darajada, o‘ta ifodaviy talqini, xonandaning barcha ijroviy jihatlar qatorida badiiy mahorati va badiiy didiga ham bog‘liqdir. Xalqimizda «did bilan ishlangan» degan iboraning zaminida ana shunday mahorat va xislatlar mujassam topganligiga guvoh bo‘lamiz. «Bunday did – deb yozadi S.Begmatov va N.Qodirovlar o‘zlarining «Ansambl sinfi» kitobida, – ko‘p jihatli tushunchadir. Uning tarkibiga ish faoliyatining ilk mashg‘ulotlaridan boshlab, sahna chiqishlarigacha bo‘lgan ijodiy jarayon kiradi. Zero, badiiy did san’atkor madaniyatida o‘z faoliyatining asosi hisoblanadi. Uni kasbga, zamonga, yoshga nisbatan shakllantirish, tarbiyalash hamda rivojlantirish lozim»⁸.

Darhaqiqat, badiiy did xonandalarning, ya’ni ansambl ijrochilarining kasbiy mahoratni egallashlari jarayonlarida shakllanib, rivojlanadi. Va, eng muhimi, san’at asarlarini tinglovchilarga taqdim etishda ahamiyatli omillar qatoridan joy oladi. Bu omillar o‘z-o‘zidan xonandalar uchun ahamiyatli bo‘lgan yana bir jihatni, ya’ni munosabatni shakllantirishga undaydi. Ansambl xonandasi har bir ijro etadigan asarining tarixi, qaysi davrga mansubligi, ijodkor-bastakori, janri, matnlariga e’tiboran yondashishi va boshqa kasbiy jihatlarini o‘zlashtirishi lozim. Bu, eng avvalo, xonandaning o‘zi kuylaydigan asarga nisbatan munosabati bo‘lsa, ikkinchidan, asarni tinglovchilariga havola etish mezonida bevosita ijroviy muloqot munosabatini belgilab olishiga zamin bo‘ladigan

⁶ Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Том 1. –Т., 1981. 71-б.

⁷ Shu manba, 233-b.

⁸ Begmatov S., Qodirov N. Ansambl sinfi. –Т., «Yangi nashr», 2008. 6-b.

muhim tomonlar hisoblanadi. Shuning uchun ushbu jihatlar xonandaning kasbiylik darajasida kuylash uslubini o'zlashtirilishida juda muhimdir.

Yuqorida zikr etilgan fikrlar ansambl xonandalarining musiqiy namuna va uning talqini bilan bog'liq holatlarda o'zlashtirishi lozim bo'ladigan an'anaviy va merosiy badiiy didi va munosabatini bildiradi. Uni idroklab ijro etganda esa, an'anaviy ijrochilik sohasida o'zlashtirilgan bilim darajasida shaxsiy talqin didi o'zini namoyon etadi. Chunki, har bir davr o'zining ma'naviy va madaniy dunyoqarashi, zamonasining rivoji bilan bog'liq taraqqiyot madaniyatiga ega.

Ayni paytda xalqimizning butun dunyo xalqlari kabi turmush-tarzi, madaniyati kun sayin rivojlanib bormoqda. Barcha sohalarda kun sayin olamshumul ahamiyat kasb etuvchi, kishini quvontiruvchi va ilm-fanga munosib hissa qo'shayotgan yutuqlarga erishilmoqda. Ma'naviy darajasi, madaniyati, didi, san'atga bo'lgan talablar ham borgan sari kuchaymoqda. Qolaversa, xalqimizning estetik tarbiyalash, barkamol avlodni tarbiyalash, ularning ma'naviy yuksalishi, badiiy didi va madaniy malakasini shakllanishi va yuksalishiga davlatimiz tomonidan katta e'tibor qaratilmoqda. Musiqa ta'limining boshlang'ich bosqichlaridan boshlab an'anaviy, xalq musiqasining ta'lim-tarbiyasiga katta e'tibor qaratilmoqda va bevosita ajdodlarimizdan meros bo'lib kelayotgan an'analarni, qadriyatlarni o'zlashtirilishiga yo'naltirilmoqda. O'z o'rnida, yuksak ma'naviyatli barkamol avlodni, komil inson sifatida shakllanishi uchun barcha o'qituvchilar, ijodkor-san'atkorlar samarali va fidokorona mehnat qilmoqdalar.

Musiqiy merosni to'laligicha, mukammal holatda avlodlar e'tiboriga havola etishda xonandalarning ijro amaliyotida o'tmishga asoslangan, an'analarni o'zida jamlagan va hozirgi zamon kishisining didiga mos holatda o'zbek musiqiy merosini talqin etishlari juda muhim ahamiyat kasb etadi. Qayd etish joizki, «Badiiy nutqda ma'no jihatidan bir-biridan uzoq so'zlar o'zaro yaqinlashadi, so'zning ko'p ma'nolilik xususiyati shakllanib boradi. Nutqning uyushiqligi oshib, ritmlilik (jihatlarini) kasb etadi»⁹ – deb, ushbu manba'da nutqning badiiy jihatdan matnga, talqinga qo'shayotgan hissasi ko'rsatib berilmoqda. Agar so'z va matn nutqni shunchalar boyitadigan bo'lsa, aytish va kuylash uni bir necha barobar va har tomonlama boyishi uchun xizmat qiladigan san'at desak, adashmaymiz. Ya'ni, bu jihatlar musiqiy talqinda turli ohanglar va metro-ritmik rang-barangliklarning uyg'unlashishi hisobiga yanada oshadi. Kuylovchi va tinglovchilar orasidagi holatlarni undanda jozibali, purma'no va mukammalroq tarkib topishiga xizmat qiladi.

An'anaviy xonandalik sohasida badiiy did nafaqat shaxsiy, balki hamnafaslar didi bilan uyg'unlashishini talab etadi. Shunda jamoaviy ijro kuylayotgan asarining eng go'zal jihatlarini namoyish etilishini ta'minlaydi.

⁹ Энциклопедик луғат. 1-ж. –Т., 1988. 76-б.

I. Mustaqil mashg'ulotlar.

1. Badiiy asarlarni (rasmlar, badiiy buyumlar, zeb berilgan ziynatlar, zargarlik buyumlari, miniatyuralar, opera, musiqali drama, drama va h.k.) bevosita muloqot holatida ko'rish, o'rganish va tahlil qilish.

2. Badiiy kitob va g'azallarni mutolaa qilib ulardagi nafosatni idroklashga harakat qilish.

3. Xalq yo'llarida aytilgan aytishuvlardan, lapar aytishuvlaridan namunalar tinglash va ijro uslublarini tahlil qilish.

4. Katta ashula namunalarini, Andijon, Marg'ilon, Farg'ona, Qo'qon va Yozyovon ijro maktablarining namoyandalari tomonidan ijro etilgan asarlarini tinglash va ijroviy uslublari jihatidan o'rganish.

5. Tinglash darayonida xonandalarning ijro mahorati, badiiy didini anglashga harakat qilish, nafas olish va sarf etish uslubini bilib, o'rganish va uzun nafas bilan ijro etishga e'tibor qaratish.

6. Shashmaqom namunalarini ansambl ijrosidagi yozuvlarini munatazam tinglab borish.

II. O'qish uchun adabiyotlar.

1. Ражабий Ю. Музыка меросимизга бир назар. –Т., 1978.

2. Ражабов И. Мақомлар. –Т., 2006.

3. Матёкубов О. Мақомот. –Т., 2004.

4. Begmatov S., Qodirov N. Ansambl sinfi. –Т., «Yangi nashr», 2008.

5. Бегматов С. Ҳофизлик санъати. –Т., 2009.

USUL ASOSLARI VA RITMIK TARBIYA

Usul o'zbek musiqasining asoslaridan biridir va uni azaldan doira cholg'usida ijro etilishi rasm bo'lgan. «Musiqachi bastakorlar o'tmishda doira usullarini ifodalashda ma'lum doiraga (aylanib keluvchi muayyan naqrlar tarkibi) asoslangan ritmik uslubini ixtiro etganlar... Doira usullarida ishlatiladigan bu ruknlar aruzdagi vaznlarni ham ifodalay olganlar»¹⁰ deb usullarni kelib chiqishi xususida yozadi musiqashunos olim I.Rajabov. Usul xususida o'tmish zamonlarda musiqani ilmiy asoslab bergan allomalar o'z risolalarida bayon etganlar. Al-Farobiy, Ibn Sino, Abdurahmon Jomiy, Darvesh Ali Changiy, Abdurauf Fitrat kabi olimlar shular jumlasidandir.

An'anaviy musiqa merosimizni usulsiz tasavvur qilishimiz mumkin emas. Usul bu – musiqani yurak urishi kabi boshqarib turadigan bir mo'jizaviy omil. U eng avvalo asos, u boshqaruvchi, u etaklovchi va tarbiyalovchi sifatida xonandalik amaliyotida ahamiyatlidir. Uning musiqada asosligi – unga tayanilishi bo'lsa, boshqaruvchiligi – har qanday ohang muayyan usulga tayanib

¹⁰ Ражабов И. Мақомлар масаласига доир. –Т., «Фан», 1963. 140-б.

yaratiladi va ijro etiladi. Yetakchilik xususiyatida esa har qanday ohang rivoji, badiha va jozibasi usul sarhadlari zaminida talqin etiladi. Har qanday xonanda-ijrochi usul mezonini to'g'ri idroklashi, saqlashi va unga itoat etishi tarbiyaviy jarayonni o'zida jamlaydi.

Xonandalar ansambli ijrochiligida usul butun jamoaning bir me'yordagi xonishini ta'minlab beruvchi muhim tamoyillardan biri sifatida gavdalanadi.

Usul – muayyan ritmik tuzilma. Musiqiy meros amaliyotida ularning turli shakllari vujudga kelgan. Ular oddiy usullar, murakkab usullar, mumtoz usullar kabi tushunchalar bilan yuritilib kelingan. Ularni negizida oddiy bum-bak tursa, Shashmaqomning asosiy qismlaridan biri Saraxbor usuli aynan shunday ko'rinishga ega. Lekin, Saraxbor usuli o'z nomi bilan «bosh xabar» ma'nosini anglatishida «usul» iborasining naqadar purma'no va murakkab ekanligini namoyon etadi. Demak, usulning ritmik jihatini oddiy desa bo'ladi, lekin ularning ijroviy xislatlari baribir murakkab falsafiy ma'no kasb etadi. Buni A.Fitrat o'z risolalarida quyidagicha ta'riflaydi. «Ba'zi eski musiqiy kitoblarda ko'rganimiz «zarb-i asl» (tub chertish) atamasi shul chirmanda usulidan boshqa narsa bo'lmasa kerakdir. Demak, bizning bugunki «bum-bak» usulimiz haqiqiy usul bo'lg'on «tan, tanana»ning qisqartirib, doira bilan ko'rsatilganligidir».¹¹

Ana shu ko'rinishda oddiy, lekin xususiyat jihatidan murakkab bo'lgan «bum-bak»larning rang-barang ketma-ketliklari asosida yuzaga kelgan ritmik tuzilmalar asosida o'zbek musiqasining usullar tizimi shakllangan. Qayd etish kerakki har bir ritmik tuzilmaga ega bo'lgan usulning o'z xarakteri ham mavjud. Shu bois maqom ijrochiligida usullar ta'limotiga asoslangan ritmik tarbiya ham katta ahamiyatga egadir. Ritmik tarbiya musiqa ta'limining ilk bosqichidan boshlab, ahamiyatli ravishda o'zlashtirib boriladi. Ritmik tarbiyaning tinglash, bilish, o'zlashtirish va amaliy chertib berish uslublariga tayaniladi. Bu tarbiya uslubi xonandalarning usulda pishiq bo'lishlari, usuldan chiqmasliklari va ijroni puxta amalga oshirishlari uchun xizmat qiladi. Ritmik tarbiya, ayniqsa, xonandalikning jo'rovozlik hamda ansambl bo'lib jamoaviy ijrolarida juda katta ahamiyat kasb etadi. Qolaversa, o'tmish xonandalari qo'llarida doira cholg'usi bilan xonishlariga o'zlari jo'r bo'lganlar.

Qayd etish lozimki, xonandalik yoki cholg'u ijrochiligida xonanda va cholg'uchi usul nuqtai nazaridan usul bilan bog'liq uch jarayonni uyg'unlashtirib talqin etadi. Birinchisi doira usuli, ya'ni kuy usul asosi, ikkinchisi ohang usuli (musiqa nazariyasida metro-ritmik asos) va nihoyat uchinchisi xonishdagi hamnafas yoki ansambl tarkibidagi ishtirokchi talqinidagi usullar mutanosibligini ta'minlab beradi. Shundagina xonish benuqson, tarannum esa mukammal ifodasini topadi.

¹¹ Фитрат А. Ўзбек классик музыкаси ва унинг тарихи. –Т., «Фан», 1993. 13-б.

I. Mustaqil mashg'ulotlar.

1. Musiqiy metro-ritm asoslari, usullar va ularning nazariyasini o'zlashtirib borish.
2. Usulning asosiy xususiyatlarini anglagan holda ularning turlari bilan tanishib chiqish, ularni chertib kuylash. Oddiy va murakkab usullarni idroklab yod olish.
3. A.Fitratning «O'zbek musiqasi nazariyasi va uning tarixi» kitobida keltirilgan usullarni o'qish va Shashmaqom usullari bilan solishtirib ijro etish.
4. Xonish paytida doirada o'ziga o'zi usul berib kuylash uslubini o'zlashtirish.

II. O'qish uchun adabiyotlar.

1. Фитрат А. Ўзбек мусиқаси назарияси ва унинг тарихи. –Т., «Фан», 1993.
2. Ражабов И. Мақомлар масаласига доир. –Т., «Фан», 1963.
3. Акбаров Ил. Доира усуллари. –Т., 1966.
4. Ражабий Ю. Шашмақом. Том. I-VI. –Т., 1966-1975.
5. Самадов Р. Анъанавий дойра ижрочилиги. –Т., 2004.

USLUBIY TAVSIYALAR

O'quvchilarning an'anaviy xonandalik ansamblini egallash sabog'i jarayonida lozim bo'ladigan amaliy mashg'ulotlarga, pedagogik nuqtai nazardan uslubiy ko'rsatmalar eng muhim ahamiyat kasb etadi. An'anaviy xonandalik azaldan og'zaki tarzda ustoz-shogird qabilida o'zlashtirilib, avlodlarga o'tib kelayotganligini zaminida ham ana shu ustozning o'ziga xos saboq uslubi va uslubiy ko'rsatmalari muhim rol o'ynagan. Zamonaviy jarayonni zamonaviy texnologiyalarning ancha rivojlanishi bilan izohlaydigan bo'lsak, musiqaning texnik vositalar bilan uyg'unligi va ular orqali amaliy ishlar bajarilayotganligining cheki yo'q. Hozirgi paytda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham ancha keng yo'lga qo'yilganligini e'tirof etish lozimdir. Lekin, an'anaviy xonandalik va uni jo'rovoz hamda ansambl sifatida ijro etish mezonlari o'zining an'anaviy shart-sharoit, qonun-qoida, talab va ehtiyojlariga ega. Unda asosiy mezonlardan biri bevosita talqin etish desak, adashmagan bo'lamiz.

Qo'llanmada an'anaviy xonandalar ansambllari uchun zarur bo'lgan hamda dasturda belgilangan bir qator malakaviy ko'rsatmalarni o'quvchilar uchun tushunarli darajada nazariy tushuntirishga harakat qilindi. Shularga qo'shimcha sifatida qo'llanmaga kiritilgan musiqiy namunalarga o'quvchilar bilishlari zarur bo'lgan ma'lumotlarni keltirishga jazm etildi. Shu bilan birga ularni o'zlashtirish paytida e'tibor qaratiladigan jihatlari ham qayd etilishi ko'zda tutildi.

An'anaviy xonandalik ansambli dasturida o'quvchilarning olti semestr davomida o'zlashtirishlari lozim bo'lgan asarlarning ro'yxati tartib bilan keltirilgan. Qo'llanmaga biz, keltirilgan repertuardan tanlab olgan holda bir qator namunalarni keltirdik. Ular asosan musiqiy ta'limning o'rta bo'g'in sabog'i uchun qulay va imkon darajalari uchun mosdir. Shu bilan birga xonandalarning ansambl bo'lib ijro etishlari uchun har tomonlama qulay va xarakterli asarlar tanlab olindi. Aytish kerakki, ansambl ijrochiligida o'quvchilarning imkoniyatlari bilan birga guruh holat nuqtai nazaridan ham ularning imkoniyatlari chamlalaniladi. Shuning uchun, asosan ana shu imkoniyatlarni amaliyot tajribasida ko'rsatgan natijalariga ko'ra musiqiy asarlar keltirildi.

1. «Mo'g'ulchai Dugoh» – Dugoh maqomining ikkinchi guruh shu'balari tarkibidan o'rin olgan. Ushbu asar Dugoh maqomining «Mo'g'ulcha» nomi bilan mashhur ashula yo'li bo'lib, barcha ikkinchi guruh shu'balari kabi turkum asardir. Mo'g'ulcha nomi Shashmaqomda doyra usullariga nisbatan qo'llaniladi. «Mo'g'ulchai Dugoh» turkumi Shashmaqomning Savt-Mo'g'ulcha turkumi kabi tarkiblashgan, faqat uning tarkibida boshqa shu'balarda uchramaydigan qalandari va samandari ashulalari mavjud. Bu asarlar talqin usulida ijro etiladi. Shuni hisobiga bu turkum 7 qismdan iboratdir. «Mo'g'ulchai Dugoh» kuy va ohang jihatidan yoqimli va vazmin xarakterga ega. U Saraxbori Dugoh yo'llari

asosida yaratilgan. Asosan xalq yoʻlidagi ashulalar kabi sodda va mukammal shakllarga ega. Shuning uchun xalq ijrochilik amaliyotida keng qoʻllanilib kelingan. «Moʻgʻulchai Dugoh» ashula yoʻli sifatida yakkaxon xonandalar va xonandalar ansambli ijrolarida rang-barang jozibasini namoyon etadi. Shuning uchun bu turkum turli sozlarda cholgʻu yoʻllari kabi ijro etilib kelinadi.

2. «Bayot I-V» – Fargʻona-Toshkent maqom ashula yoʻllaridan biri. Besh qismdan iborat turkum asar.

3. «Dugoh Husayn I-VI» – Fargʻona-Toshkent maqom yoʻllaridan biri. Alohidalik va turkumiylilik jihatlarga ega etti qismdan iborat turkum asar.

4. «Talqinchai, Qashqarchai, Soqiynomai, Ufari Buzruk» – Buzruk maqomining ikkinchi guruh shuʼbalaridan biri.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ражабий Ю. Шашмақом. Том. I-VI. –Т., 1966-1975.
2. Фитрат А. Ўзбек классик мусиқаси ва унинг тарихи. –Т., «Фан», 1993.
3. Мамадалиев Ф. Миллий мусиқа ижрочилиги масалалари. –Т., 2001.
4. Ражабов И. Мақомлар масаласига доир. –Т., «Фан», 1963.
5. Акбаров Ил. Мусиқа луғати. –Т., 1987.
6. Акбаров Ил. Доира усуллари. –Т., 1966.
7. Дмитриев Л.Б. Основы вокальной техники. –М., «Музыка», 1968.
8. Расулов Ў. Анъанавий хонандалик ўқитиш методикаси. –Т., 2006.
9. Begmatov S., Qodirov N. Ansambl sinfi. –Т., «Yangi nashr», 2008.
10. Бегматов С. Ҳофизлик санъати. –Т., 2008.
11. Бўриева К. Анъанавий хонандалик (аёллар овозлари учун). –Т., 2008.
12. Мухамедова Г. Хонандалик услубиёти асослари. –Т., 2007.
13. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Том 1. –Т., 1981.
14. Энциклопедик луғат. 1-жилд. –Т., 1988.
15. Isroilova H. An'anaviy xonandalik san'ati. –Т., 2007.

ILOVA

MO'G'ULCHAI DUGOH

M.M. ♩=75-80

Navoiy g'azali

Qizlar

Yor -

- din hij - ron che - kar ush - shoqi

Yigitlar

zor ey do'st - lar He qa -

tor - gay haj - ri chun yo'q men - da yor

Qizlar

ey do'st - lar Yor

ish - qin as - - ra - g'il pin - hon de - bon

2- marta Yigitlar

sa'y et - - ma - ngiz Vah ne nav'

Qizlar

et - kum yo'q ishq - - ni osh - kor,

Yigitlar

ey do'st - lar Vah, ne

Qizlar

nav' et - kum yo'q ishq - - ni osh - kor,

Yigitlar

ey dost - lar Ishq

bir - la gar bi - rov lo - - fi va - fo -

Qizlar

yu - ahd u - rar o

Yigitlar

yo - ri jo - ni - mey Ish - va - gar

Qizlar

lar ah - di - ga yo'q e' - ti - bor

Yigitlar

ey do'st - lar Ish - va -

Qizlar

gar - lar ah - di - ga yo'q e' - ti - bor

ey do'st - lar

Qizlar

Ay - la -

Yigitlar

man be - kas - - li - g'im - ni ta' - na

bir kun bor e - di

Yakka ijro yigit

Men - da ham bir no - za -

nin cho - buk - su - vor ey do'st - lar

O

Hamnafas

Yor -

siz vay - ro - na - da qon yig' - la - ram

Yakka yigit

men - siz qi - ling Yor

bir - la gash - ti bo - g'u lo - la - zor

ey do'st - lar o

yo - ra - mey

Hamma yigitlar

Do'st - lik ay - lab gu -

ing - gah gah - la - bo lab - jo - mi -

Qizlar

kim o yo - ri jo - - ni

Yigitlar

mey Qas - di - jon qil - mish men -

Qizlar
ga dar - - di xu- mor ey do'st - lar.

Yakka tenor
Qas - di - jon qil - mish men -

ga dar - - di xu- mor ey do'st - lar.

Yigit
May i -

Yakka ijro yigit tenor
ching - kim dahr e - li ich - - ra ko'p

is - tab top - ma - dik ah - du

Yakka qiz
pay - mo - ni - da bo'l us - tu - vor

ey do'st - lar O

o yo - ra- mey.

Yakka qiz
Yo - rin -

giz vas - lin g'a - ni - mat ay - la - bon

shukr ay - la - ngiz O

o o

Yakka qiz

o yo - ra - mey

Yigitlar

Kim Na - vo - iy bo'l - di

be - kas - lik - da zor ey do'st - lar

Yigitlar

o Yo - rin -

giz vas - lin g'a - ni - mat ay - la - bon

Qizlar

shukr ay - la - ngiz O

Yigitlar

yo - ri - jo - ni - mey Kim Na - vo -

- iy bo'l - di be - kas - lik - da zor

Hamma

ey do'st - lar Kim Na -

vo - iy bo'l - di be - kas - lik - da zor

ey do'st - lar. atacca

Yordin hijron chekar ushshoqi zor, ey do'stlar,
Necha tortay hajr, chun yo'q, menda yor, ey do'stlar.

Yor ishqin asrag'il pinhon debon, sa'y etmangiz,
Vah, ne nav etkum yo'q ishqni oshkor, ey do'stlar.

Ishq birla gar birov lofi vafoyu ahd urar,
Ishvagarlar ahdiga yo'q e'tibor, ey do'stlar.

Menda ham bir nozanin chobuksuvor, ey do'stlar,
Aylamang bekasligimni ta'na, bir kun bor edi.

Yorsiz vayronada qon yig'laram men, siz qiling,
Yor birla gashti bog'u lolazor, ey do'stlar.

Do'stliq aylab tuting goh-goh labo-lab jomkim,
Qasdi jon qilmish manga dardi xumor, ey do'stlar.

May mchingkim, dahr eli ichra ko'p istab topmadik,
Ahdu paymonida bo'lg'on ustivor ey do'stlar.

Yoringiz vasli g'arimat aylabon, shukr aylangiz,
Kim Navoiy bo'ldi bekaslikda zor ey do'stlar.

TALQINCHAI MO'G'ULCHAI DUGOH

M.M. ♩=76-80
♩=120-126

Uvaysiy g'azali
1. Qizlar
2. Yigitlar

Qil -

-dim du - o - yu har sa - ha - re il -

1. Qizlar
2. Yigitlar

-ti - jo sen - ga O - hu fi - g'o - nu

no - la bir - la yuz na - vo sen - ga

Qizlar
Ne - din mu - yas - sar o'l - ma - di bar -

qi nu - fus - kim o

Yigitlar
Bir o - hu - zo - rim o'l - ma - di

Qizlar **Yakka yigit**
mus - ta - jo sen - ga Bir o - hu zo - rim o'l -

- ma - di mus - ta - jo sen - ga

Yigit tenor
Zo - hir du - rur men - go sen - go maq -

Qizlar
bul e - mas - li - g'im o

Hamma
Be - go - na - lig' - da gar - chi du - rur

Qizlar **Yigitlar**
o - shi - no sen - ga Be - go -

Qizlar
na - lig' - da gar - chi du - rur o - shi - no sen - ga

Qizlar **Yigit**
Ov - ji s(i) - peh - r(i) us - ti - da go' -

1 kishi tenor

Hamma yigit

Yakka tenor

Hamma

Yakka yigit

Qiz

Qiz
Bil - mam -

ki dard av - va - li bu ranj o - xi - ri

O o o

Yakka qiz
o o yo - ra- mey

Yigitlar
Ishq o'l - di ib - ti - do u ya - na

Yakka yigit
in - ti - ho sen - ga o Vay -

Qizlar
siy mu - dom o - hu fi - g'on ay -

Yigitlar
la - yub de - yur, o Qil - dim

Qizlar
du - o - yu har sa - ha - re il - ti - jo sen - ga

Yigitlar
Qil - dim du - o - yu har

Qizlar
sa - ha - re il - ti - jo sen - ga. atacca

Yordin hijron chekar ushshoqi zor, ey do'stlar,
Necha tortay hajr, chun yo'q, menda yor, ey do'stlar.

Yor ishqin asrag'il pinhon debon, sa'y etmangiz,
Vah, ne nav etkum yo'q ishqni oshkor, ey do'stlar.

Ishq birla gar birov lofi vafoyu ahd urar,
Ishvagarlar ahdiga yo'q e'tibor, ey do'stlar.

Menda ham bir nozanin chobuksuvor, ey do'stlar,
Aylamang bekasligimni ta'na, bir kun bor edi.

Yorsiz vayronada qon yig'laram men, siz qiling,
Yor birla gashti bog'u lolazor, ey do'stlar.

Do'stliq aylab tuting goh-goh labo-lab jomkim,
Qasdi jon qilmish manga dardi xumor, ey do'stlar.

May mchingkim, dahr eli ichra ko'p istab topmadik,
Ahdu paymonida bo'lg'on ustivor ey do'stlar.

Yoringiz vasli g'arimat aylabon, shukr aylangiz,
Kim Navoiy bo'ldi bekaslikda zor ey do'stlar.

QASHQARCHAI MO'G'ULCHAI DUGOH

M.M. ♩=104-108

Fuzuliy g'azali

1. Qizlar
2. Yigitlar

1. Qizlar
2. Yigitlar

Qizlar

Bir gun o'1 - ma tal' - a - tining ko'r - mak mu - yas - sar

Yigitlar

oh - kim, o Zar - ra - cha ul

Qizlar

gul yo - shi - da e' - ti - bo - rim qol - ma - di

Yigitlar **Qizlar**

Zar - ra - cha ul gul yo - shi - da e' - ti - bo - rim

Yigitlar

qol - ma - di. Pok qil - di xo - ti - rim - din

Qizlar

dah - ri dun o - i - na - sin, o

Yigitlar **Qizlar**

O'y - la mahv o'l - dim - ki, bir zar - ra g'u - bo - rim

qol - ma - di o'y - la mahv o'l - dim - ki, bir zar -

Yigitlar

- ra g'u - bo - rim qol - ma - di G'am ku - ni ham -

- dam - la - rim g'arq o'l - di - lar go'z yo - shi - na

o Sil - ma - ka go'z

yo - shi - ni bir g'am - gu - so - rim qol - ma - di

o

Yigitlar

Ro'zi - go - rim hush ke - char - di, oh - kim, dav -

Yigit **tenor**

ron do' - shib O'l - di ah - vo - lim xa - rob ul

ro'zi - go - rim qol - ma - di. o o

Yo - ra - mey o

Yigitlar

Ro - hi ishq ich - ra ban - ga an - jaq fa - no maq -

Yigit

sud e - di, Shuk - r(i) - kim maq -

Qiz

- su - da yet - dim, in - ti - zo - rim qol - ma - di.

Qiz

Yo - ra - mey Ro - hi ishq ich -

ra ban - ga an - jaq, fa - no maq - sud e - di - yo,

o o

Yigit

o Yo - ra - mey Shuk - r(i) - kim maq -

- su - da yet - dim, in - ti - zo - rim qol - ma - di.

Yigitlar
Ey, Fu - zu - liy

Qizlar
el qa - mu ag - yo - rim o'ldi yor u - chun, o

Yigit
So - zi dil - dan g'ay - ri bir dil -

Qizlar
- so'z yo - rim qol ma - di.

Yigitlar
So - zi dil - dan

Qizlar
g'ay - ri bir dil - so'z yo - rim qol - ma - di. attacca

Ko'rdim ul xurshid husnin, ixtiyorim qolmadi,
Soyadek bir yerda durmog'a qarorim qolmadi.

Bir gun o'lma tal'atining ko'rmak muyassar, ohkim,
Zarracha ul gul yoshida e'tiborim qolmadi.

Pok qildi xotirimdin dahri dun oinasin,
O'yla mahv o'ldimki, bir zarra g'uborim qolmadi.

G'am kuni hamdamlarim g'arq o'ldilar go'z yoshina,
Silmaka go'z yoshini bir g'amguzorim qolmadi.

Ro'zigorim xush kechardi, ohkim, davron do'shib,
O'ldi ahvolim xarob ul ro'zigorim qolmadi.

Rohi ishq ichra anjaq fano maqsud edi,
Shukurkim, maqsuda yetdim, intizorim qolmadi.

Ey Fuzuliy, el qamu ag'yorim o'ldi yor uchun,
So'zi dildan g'ayri bir dilso'z yorim qolmadi.

SOQIYNOMAI MO'G'ULCHAI DUGOH

M.M. ♩=112

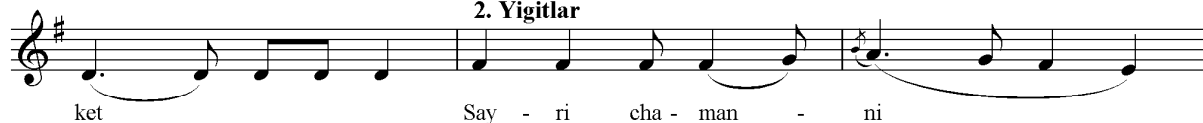
Nodira g'azali

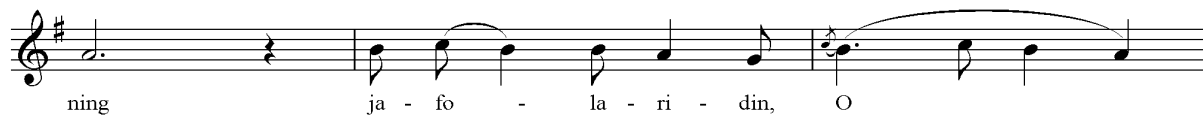
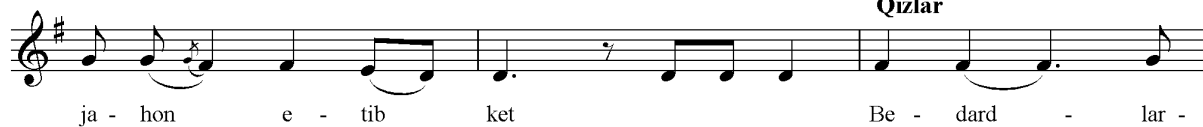
1. Qizlar
2. Yigitlar

1. Qizlar
2. Yigitlar

Qizlar

1. Yigitlar 2. Qizlar

Yigitlar

Qizlar

1. Yigitlar 2. Qizlar

Qizlar **Yigitlar**

Ey ash - ki, ko' - zim - - ni mak - ta - bi -

- din o

Yakka yigit

Hay - rat sa - bo - qin ra - von e - tib

ket o

Hamma yigit

Ush - shoq ma - qo - - mi

Yakka tenor ovoz

bo's - ton - - dur. Az - mi ro -

hi bo's - ton e - tib ket

o Yo - ra - mey

o o

Hamma

Maq - sad na e - - di

Yakka

ja - ho - na kel - ding, Kay - fi - ya - ti

Qiz

ni ba - yon e - tib ket.

o o Yo - ra - mey

Qiz

Fosh et - ma u - lus - qa

ishq sir - rin o

o o o

Yo - ra - mey

Yigitlar

Ko' - ngul - da a - ni ni - hon e - tib

ket. o Kel ishq yo' - li -

Qizlar

da ko'z - la - ring - ni. o

Hamma

Ey, No - di - ra, du - - -

-raf - shon e - tib ket

ket atacca

Kel, dahrini imtihon etib ket,
Sayri chamanni jahon etib ket.

Bedardlarning javolaridin,
Faryod chekib fig'on etib ket.

Dunyo chamanini bulbulisen,
Gul shoxida oshiyon etib ket.

Ey ashk, ko'zimni maktabidin,
Hayrat saboqin ravon etib ket.

Ushshoq maqomi bo'stonidur,
Azmi rohi bo'ston etib ket.

Maqsad ne edi, jahona kelding,
Kayfiyatini bayon etib ket.

Fosh etma ulusqa ishq sirrin,
Ko'ngulda ani nihon etib ket.

Kel ishq yo'lida ko'zlaringni,
Ey Nodira, durafshon etib ket.

UFARI MO'G'ULCHAI DUGOH

M.M. ♩=62 Furqat g'azali

1. Qizlar 2. Yigitlar

Yu - zi zul - fing Fur - qa - ti - din ey dil - o - ro - mim

1. Qizlar 2. Yigitlar

me - ning Yig' - la - moq - din bir - la kech - gay subh i - la sho - mim

Qizlar

me - ning Yo'q e - rur o - so - yi - shim ho - ling g'a - mi - din ke -

Yigitlar

cha - lar o Nay - la - yin talx o'l -

Qizlar
 sa bu tar - - yo - qi - din ko - mim me - ning Nay - la - yin talx o'1 -

Yigitlar
 sa bu tar - - yo - qi - din ko - mim me - ning Ho - ki po - yi - ni

Qizlar
 fi - do - si jon o' - shal qo - sid - ni - kim o

Yigitlar
 Yet - ku - rur bo'1 - sa ja - no - bing - g'a bu pay - g'o - mim

Qizlar
 me - ning Yet - ku - rur bo'1 - sa ja - no - bing - g'a bu pay - g'o - mim

Qizlar
 me - ning Za' - if - lik jis - mim

Yigitlar
 ra - maq - da jon o' - lur ho - lat - da - man o

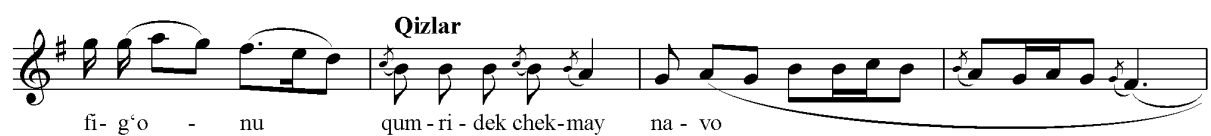
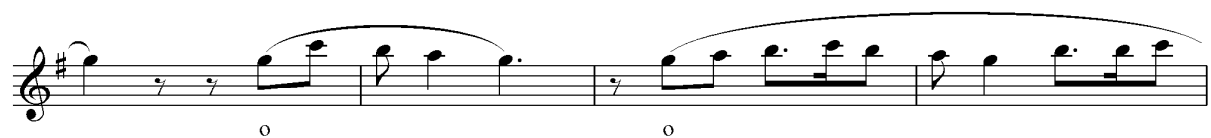
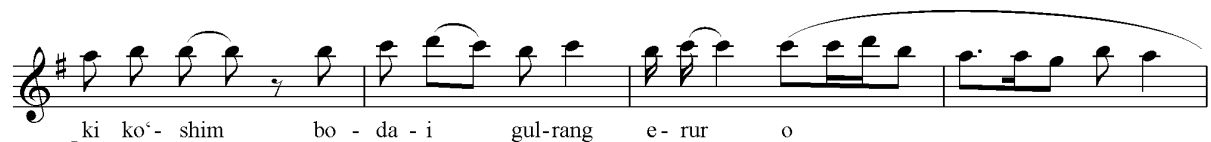
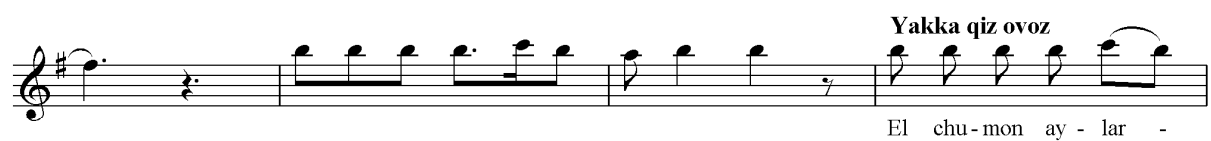
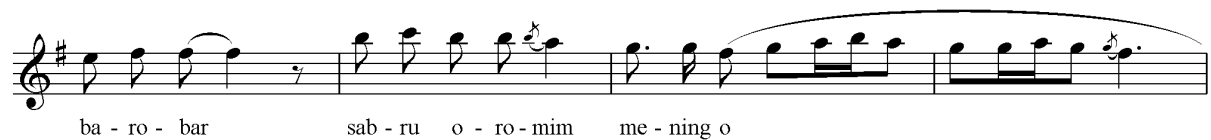
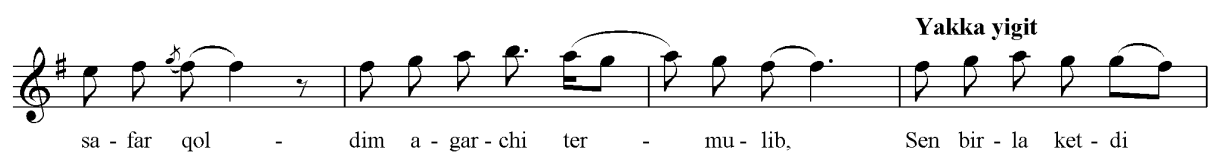
Yigitlar
 To - ba - kay haj - ring - da kech - sun bo'y - la ay - yo - mim

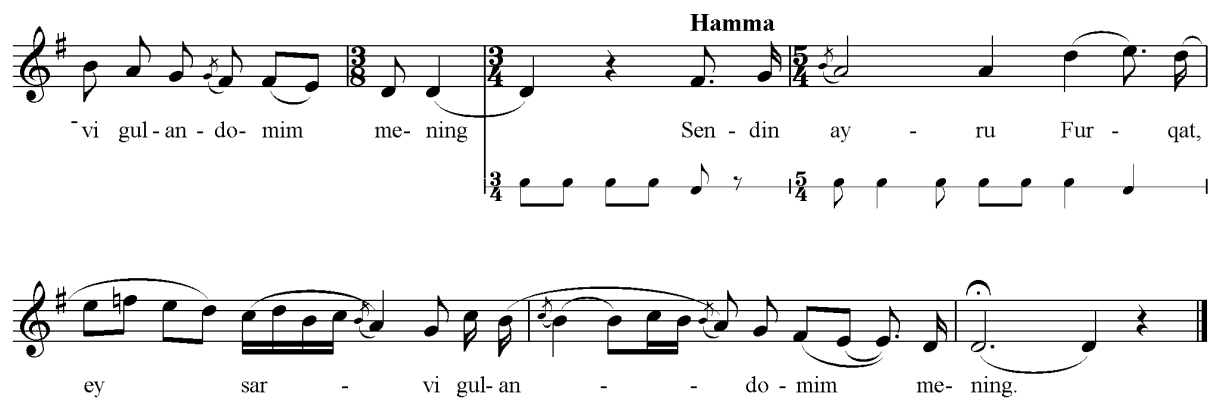
me - ming? o

Yigitlar
 Ay - la - dim az - mi sa - far qol - ding a - gar - chi ter -

Yakka yigit ovoz
 mu - lib, Sen bi - la ket - di ba - ro - bar sab - ru o - ro - mim

me - ning o Yo - ra - mey o

Yuzu zulfing furqatidin, ey diloromim mening,
Yig'lamog' birla kechgay subh ila shoshim mening.

Yo'q erur osoyishim, holing g'amidin kechalar,
Naylayin talx o'lsa bu taryoqdin komim mening.

Hoki poyini fidosi jon o'shal qosidnikim,
Yetkurur bo'lsa janobingg'a bu payg'omim mening.

Za'flik jismim, raqamda jon, o'lar holatdaman,
Tobakay hajringda kechsun bo'yla ayyomim mening.

Aylading azmi safar, qoldim agarchi termulub,
Sen bila ketdi barobar sabru oromim mening.

El chumon aylarki ko'shim bodai gulrang erur,
Yo'qlading yodida to'lmish qon ila jomim mening.

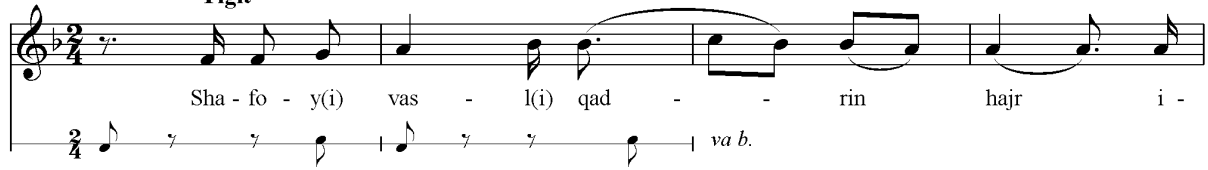
Necha bulbuldek fig'onu qumridek chekmay navo,
Sendin ayru Furqat, ey sarvi gulandomim iening.

BAYOT I

M.M. ♩=84-88

Fuzuliy gʻazali

Yigit

Yigit

Qizlar

Yigitlar

Qizlar

Yigitlar
Ko' - zi yosh - lu - la -

Qizlar
ring ho - lin na bil - sin

mar - - du - mi g'o - fil,

Qizlar
Ka - vo - kib say - ri -

Yigitlar
ni shab to sa - har be - dor o' - lan -

- dan so' - r(yey), (o -

o - jo - ney).

Qizlar
Ko' - zi yosh - lu - la - ring ho - lin,

Yigitlar
Ko' - zi yosh - lu - la - ring

ho - lin na bil - sin mar - du -

mi g'o - fil,

Qiz
ka - vo - kib say - - ri - ni shab

Yigit
to sa - har be - dor o' - lan - - dan

Qizlar
so' - r(yey) (o_____)

Yigit
jo - - n(yey) Xa -

Qizlar
bar - siz o'l - - ma fat - ton ko'z - - la -

ring jab - rin che - kan - lar - da - n(o),

(jo - ni - mo),

Qizlar
xa - bar - siz mas - - t(i) - lar be -

Yigitlar
-do - - - di - ni hush - yor o' - lan - - dan

so' - r(yey) (o_____)

_____ jo - - na - mey).

Qizlar
G'a - ming - dan sham (i) - tak yon -

dim, sa - bo - dan so'r - ma ah - vo -

Yigitlar

lim, bu ah - vo - li sha -

Qizlar

bi hij - ron ba - nim - la yor o' -

lan - dan so'r (e

o

Qizlar

jo - - ni - mo). Xa -

ro - bi jo - mi ish - qam, nar - - gi -

si mas - ting bi - lur ho - li - m(o),

jo - - ni - mo),

Yigitlar

Xa - ro - bot ah - - li - ning ah - vo -

Yakka yigit

- - - - - li - ni xum - mor o' - lan -

dan so' r(yey). (e

o jo - - ni -

Yigitlar

mo) Mu - hab - bat

Qizlar

laz - za - tin - dan be - (ey - - ey - -

yo - rey

voy jo - - - ni - mo,

Qizlar

o - - - yo - rey) Mu - hab - bat

laz - - za - tin - dan be - - - xa - bar - dur

zo - hi - di g'o - fil, (o - - - jo -

Yigitlar

- - - ni - mo) Fu - zu - liy, ish - q(i) zav -

- qin shav - qi ish - qi vor o' -

lan - dan so' - - r(yey) (e - - -

Qizlar

yo - rey, yo - - - - - rey

Hamma

o - - - jo - - - ni - mey).

Shifoi vasli qadrin hajr ila bemor o'landan so'r,
Zuloli zavq-shavqin tashnai diydor o'landan so'r.

Labing sirrin kelib guftora bandan o'zgadan so'rma,
Bu pinhon nuktani bir voqifi asror o'landan so'r.

Ko'zi yoshlularning holin na bilsin mardumi g'ofil,
Kavokib sayrini shab to sahar bedor o'landan so'r.

Xabarsiz o'lma fatton ko'zlaring jabrin chekanlardan,
Xabarsiz mastlar bedodini hushyor o'landan so'r.

G'amingdan sham tak yondim, sabodan so'rma ahvolim,
Bu ahvoli shabi hijron banimla yor o'landan so'r.

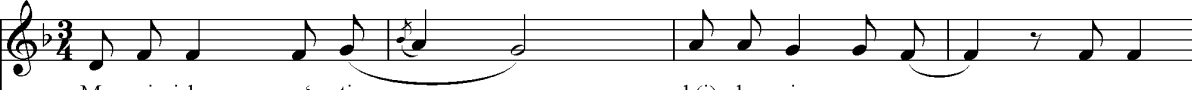
Xarobi jomi ishqam, nargisi masting bilur holim,
Xarobot ahlining ahvolini xummor o'landan so'r.

Muhabbat lazzatidan bexabardur zohidi g'ofil,
Fuzuliy, ishq zavqin ishq i vor o'landan so'r.

BAYOT II

M.M. ♩=108-112

Hamma

Me - ni ishq o' - ti b(i) - la qiy - na - gan,
Bu cha-man a - ro na sa - no - ba - ru,
va b.

Qizlar

u pa - ri ka - bi ko' - zi qo - ra - dur,
na su - man b(i) - lan gu - li lo - la - dur.

Yigitlar

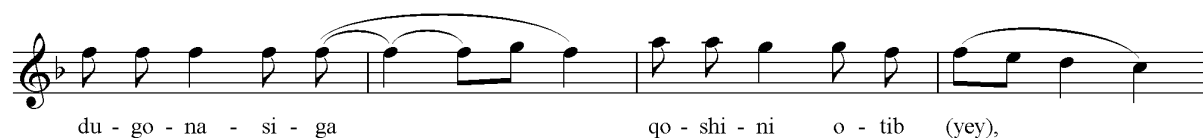
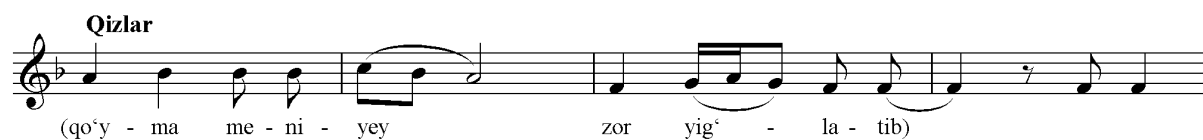

Ke - lib ov - va - li yu - zi - ni o - chib,

Qizlar

o - li - bon ko' - ngul, ke - ti - bon qo - chib

o - chi - lur na gul - - - la - ri xor - siz,

Qo - li - bon o' - zim

ma - na yor - siz, tu - nim ishq fi - g'on

i - la no - la - dur,

(qo'y - ma me - ni - yey zor, yig' - la - tib).

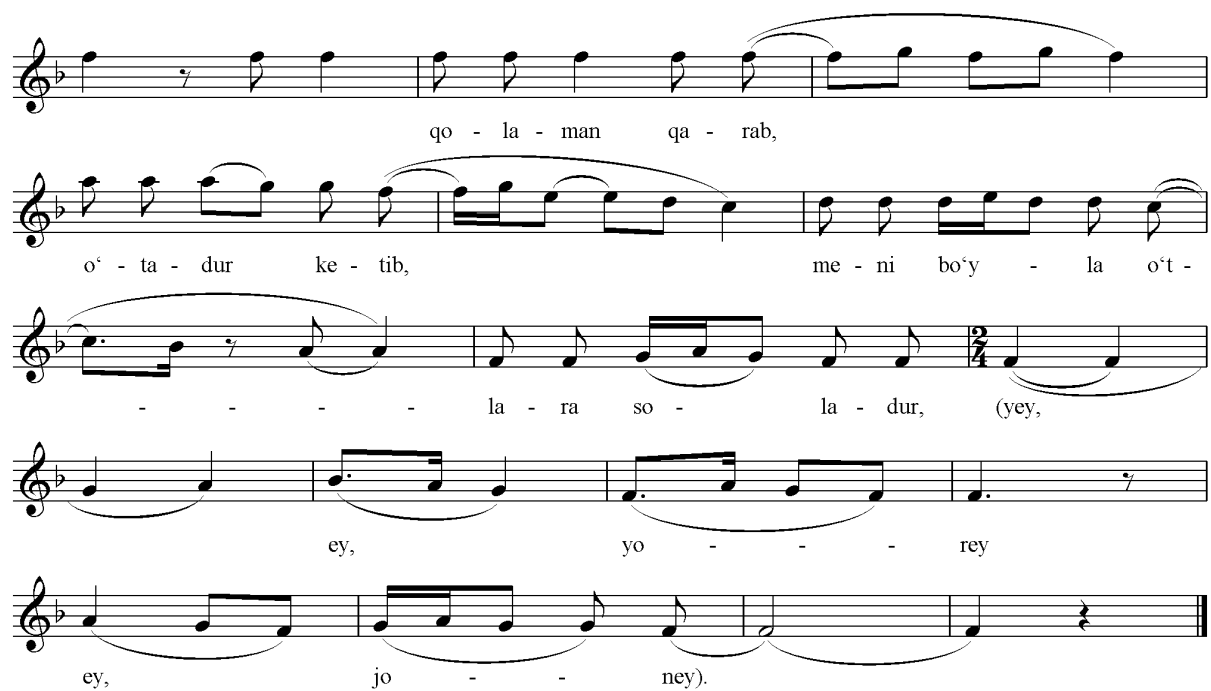
O' - tar um - r(i)

haj - - - ri - da g'am_ yu - tib,

Ham - ma vaqt g'ayr i - la qo'l tu - tib,

(o_

voy yo - rey)

Meni ishq o'ti bila qiynagan –
 U pari kabi ko'zi qoradir,
 Bu chaman aro na sanobaru,
 Na suman blan guli loladur.

Kelib avvali yuzini ochib,
 Olibon ko'ngul, ketibon qochib,
 Dugonasiga qoshini otib,
 Gapiyuriga menga uyoladur.

Kecha yo'qki, tonggacha yig'lamay,
 Bosib o'tadur nazar aylamay,
 Bu ko'ngul navosini ovlamay,
 Uni bamisol yulib oladur.

Na bu dahr ekan zahri morsiz,
 Ochilur na gullari xorsiz,
 Qolibon o'zim mana yorsiz,
 Tunim ishq-fig'on ila noladur.

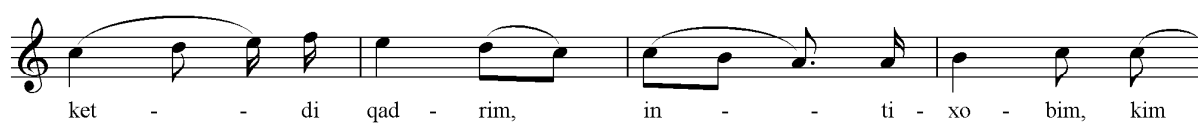
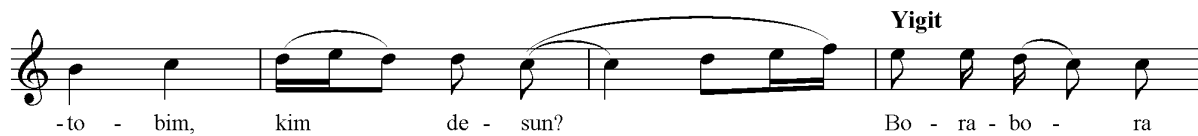
O'tar umr hajrida g'am yutib,
 Hamma vaqt g'ayr ila qo'l tutib,
 Qolaman qarab, o'tadur ketib,
 Meni bo'yla o'lara soladur.

BAYOT III

M.M. ♩=84

Muqimiy g'azali

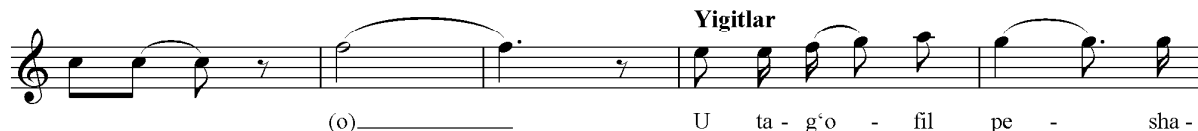
Qizlar

Qizlar

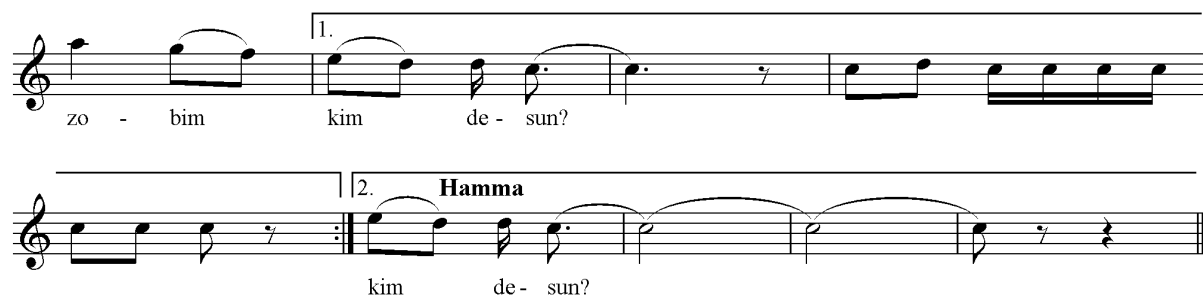

Yigitlar

Qizlar

Soyaidurmenki, boqmas oftobim kim desun?
 Bora-bora ketdi qadrim, intixobim kim desun?
 Bir o'qitmaydur bitib bergan kitobim kim desun?
 U tag'ofil peshaga holi xarobim kim desun?
 Hajrida mundog' mening tortgan azobim kim desun?

Demakim, forig' duosidin Muqimiy, erta-kech,
 Midhatu zikru sanosidin Muqimiy, erta-kech,
 Ko'z tutar davlat asosidin Muqimiy, erta-kech,
 Do'stlar so'rmang g'izosidin Muqimiy, erta-kech,
 Qon sharob ichsam, jigarlardur kabobim, kim desun?

BAYOT IV

M.M. ♩=108-112

Qizlar

Yuz - la-ring och-ding ma-gar - kim sayr e - ti - bon
 va b.

Yigitlar

bog' - lar, gul xi - jil o - chil - ga - ni - ga,
 g'un - cha qat - qat dog' - lar,

Yigitlar

Bo'y - la - kim sah - ro - da noz i - la xi - rom et -

Qizlar

sang ne tong, Lo - la - yu gul - lar o - chil - sa

Hamma
Tamomlash uchun

o' r - ni - din yan - tog' - lar, (o

jo - - ney, yo - - - rey,

o - - - jo - - - ni - mey).

Yuzlaring ochding magarkim sayr etibon bog'lar,
Gul xijil ochilganiga, g'uncha qat-qat dog'lar.

Bo'ylakim sahroda noz ila xirom etsang ne tong,
Lolayu gullar ochilsa o'nidin yantog'lar.

Naylayin, har yerda bo'lsang ham omon bo'l mayliga
Shodmen o'ynab-kulibkim, bo'lsa vaqting chog'lar.

Nogihon bazmingni ko'rganda Muqimiy bo'l ajab
Telbayu devona bo'lmaslar Oyimqishlog'lar.

BAYOT V

M.M. ♩=168-176

♩=112

Muqimiy she'ri

Hamma

Dil - da to, ey, sar - vi ra' -

va b.

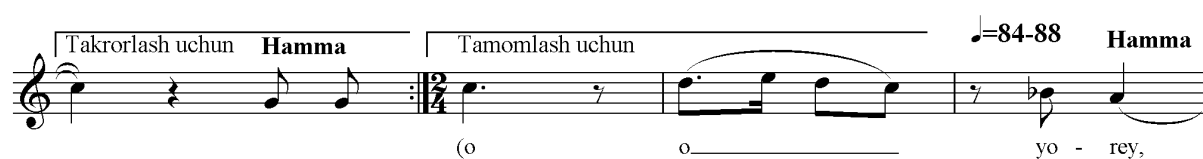
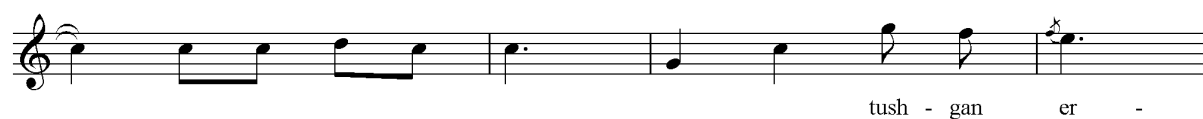
Yigitlar

- - no, meh - - ri - ngiz men - ga

bo'l - di daf' - i sav - - do meh - ri - ngiz.

Yigitlar

Kuy - moq o'l -

Dilda to, ey, sarv ra'no, mehringiz,
Menga bo'ldi daf'i savdo mehringiz.

Kuymoq o'ldi, oh, korim, ayrilib,
Tushgan erkan dilga bejo mehringiz.

Borsa zohid taqviyu toat blan,
Menga basdur tuhfa fardo mehringiz.

Yo'q ekan, jono, Muqimiyki, siz
Ayladingiz sayri sahro, mehringiz.

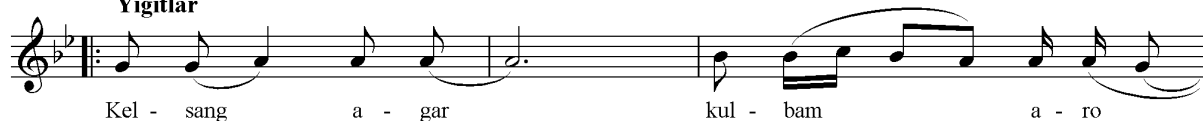
TARONAI DUGOH HUSAYN

M.M. ♩=92

Dilafgor gʻazali

Yigitlar

Qizlar

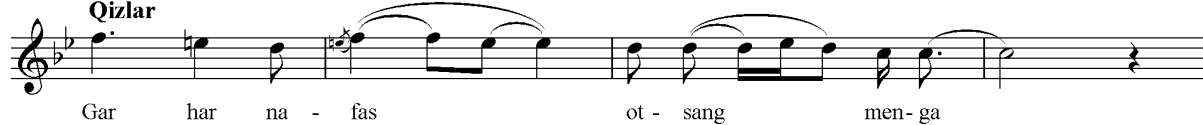
Yigitlar

Qizlar

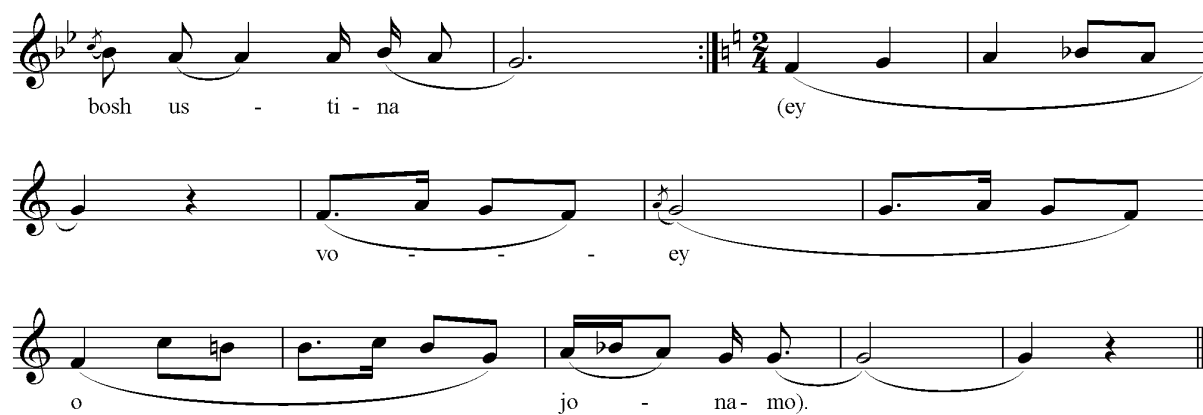

Qizlar

Yigitlar

Kelsang agar kulbam aro bosh ustina – bosh ustina,
Jon birla aygʻumdir sango: bosh ustina – bosh ustina.

Gar har nafas otsang menga qahrila tosh, ey, nozanin,
Yuz shavq ila aygʻum sango: bosh ustina – bosh ustina.

Gar zulm qil behaddu jon, jon ustina boʻlgʻusidir,
Gar javr qil be intiho, bosh ustina – bosh ustina.

Sodiq hamisha oshgʻing yoʻlingda toki joni bor,
Kelsa menga dardu balo, bosh ustina – bosh ustina.

Chin oshiq ersang, qilmogʻil sangu malomatdan hazar,
Balki degil shomu saboh bosh ustina – bosh ustina.

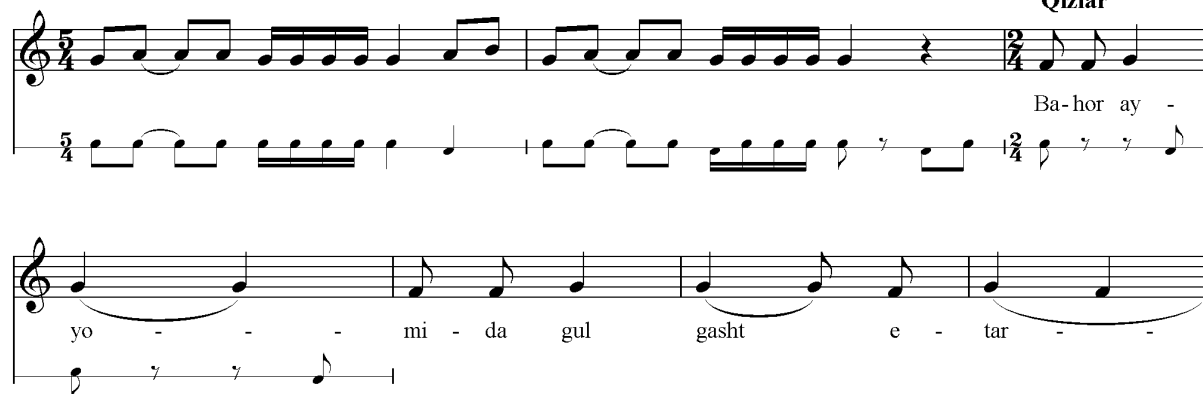
Doim Dilafgor qilgʻusi vaslu visoling orzu,
Kel, jonim olgil dilrabo, bosh ustina – bosh ustina.

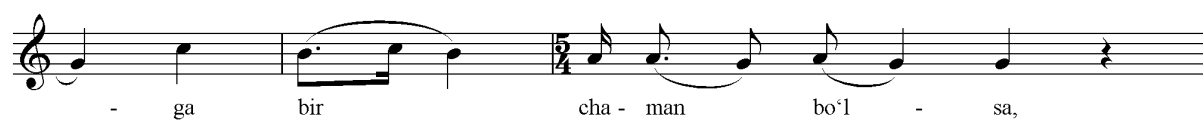
DUGOH HUSAYN II

M.M. ♩=72

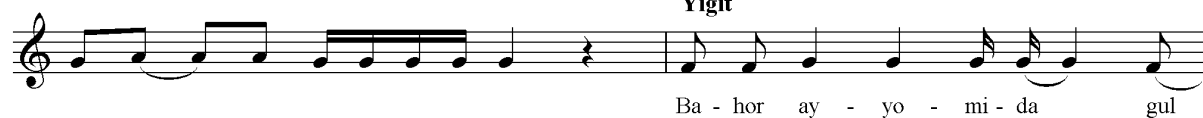
Furqat gʻazali

Qizlar

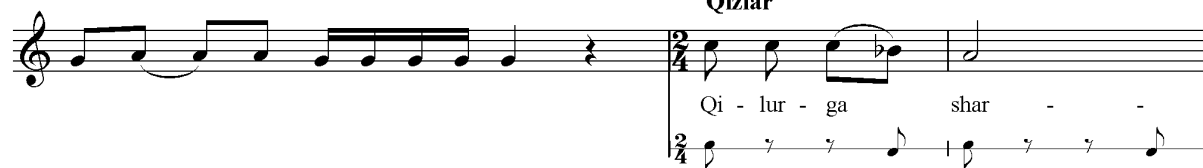

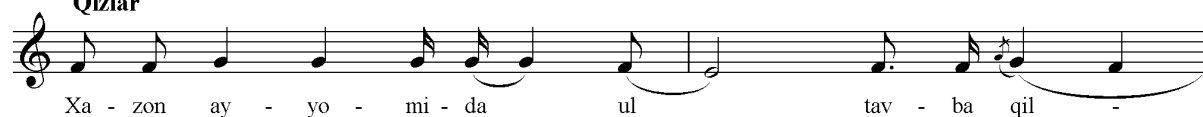
Yigit

Qizlar

Qizlar

Yigitlar

Bu - lut qat - ra fi - sho - nu, ruh af - -

- zo g'un - cha - lar xan - don,

Qizlar

A - rig' - lar - ning la - bi - da sav - san o -

- ro bir cha - man bo'l - sa.

Yigit **Yigitlar**

Ha - vo - lar mo' - ta - dil, hav -

Qizlar

- - zi mu - saf - - - fo bir

Qizlar **Yigit**

ne - cha yo - ron, o - qar suv

g'alt u - rib, se - bar - g(i) - lar - - din

mav - - j(i) zan bo'l - - - sa.

Yigit **Yigitlar**

Ko'n - gul - lar - ni e - lit - mak -

lik - da qon - - - dek may

bo' - lib jo - mi,

O' - shal maj - lis - da so - qiy

bir ni - go - - - ri sim - -

tan bo'l - sa.

Qiz
(o) Su - ru - ru shod - lik - ni

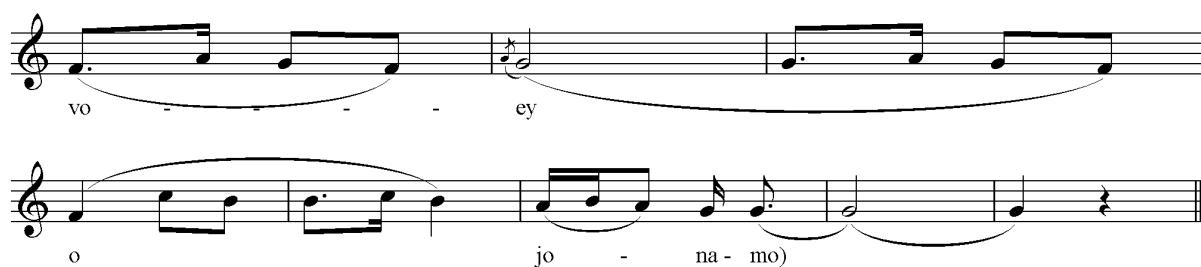
dah - r(i) bo - - - g'i - da

ne - chun ko'r - gay ka - mi - na Fur - -

qa - tiy - ning mas - - ka - ni

bay - tul - ha - zan bo'l - sa

ey yo - re

Bahor ayyomida gul gasht etarga bir chaman bo'lsa,
Qilurg'a sharhi hol ahli muhabbat ikki tan bo'lsa.

Xazon ayyomida ul tavba qilg'on bo'lsa ham maydin,
Yetib mayxorlikning mavsumi, paymon shikan bo'lsa.

Bulut qatra fishonu, ruh afzo g'unchalar xandon,
Arig'larning labida savsan oro bir chaman bo'lsa.

Havolar mo'tadil, havzi musaffo, bir necha yoron,
Oqar suv g'alt urib, sebarglardin mavj zan bo'lsa.

Ko'ngullarni elitmaklikda qondek may bo'lib jomi,
O'shal majlisda soqiy bir nigori siymtan bo'lsa.

Sururu shodlikni dahr bog'ida nechun ko'rgay,
Kamina Furqatiyning maskani baytulhazan bo'lsa.

DUGOH HUSAYN III

M.M. ♩=84

Gulxaniy g'azali

Qizlar

Yigitlar

Qizlar
Haj - r(i) ib - ti - lo - si - dur (yo - ray),

Yigitlar
nay - lay, ey, mu - sul - mon - lar.

Qizlar
G'am - za o' - qi - din har yo - n(e)

Yigitlar
bosh chi - qar - di - lar chan - don,

Qizlar
Jis - mi no - ta - vo - nim - din (e)

Yigitlar
das - ta - das - ta pay - kon - lar.

Lola ko'ksidek bag'rim tah-batah qaro qonlar,
Hajr ibtilosidur, naylay, ey, musulmonlar.

G'amza o'qidin har yon bosh chiqardilar chandon,
Jismi notavonimdin dasta-dasta paykonlar.

Birdam ayla mardumlik, diydami ichra manzil qil,
Durri gavhar sochsinar maqdamiga mujgonlar.

Va'dalar qilib ayding: shod etay seni g'amdin,
Ushbu g'amda jon berdim, qoni ahdu paymonlar.

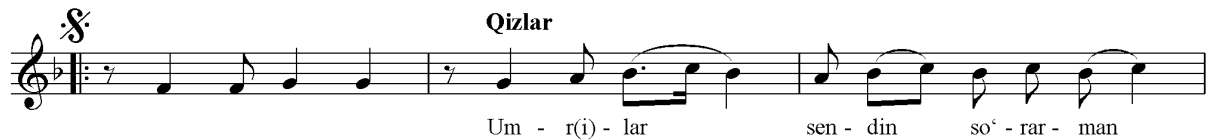
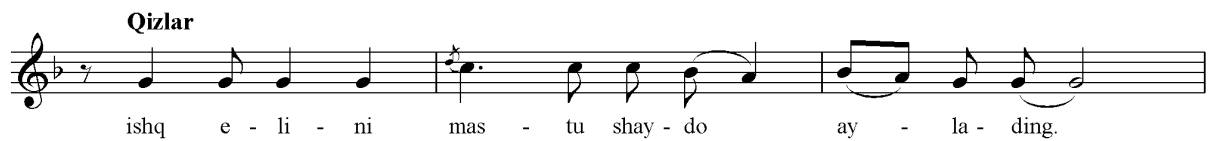
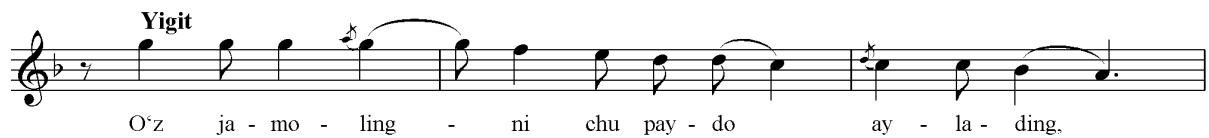
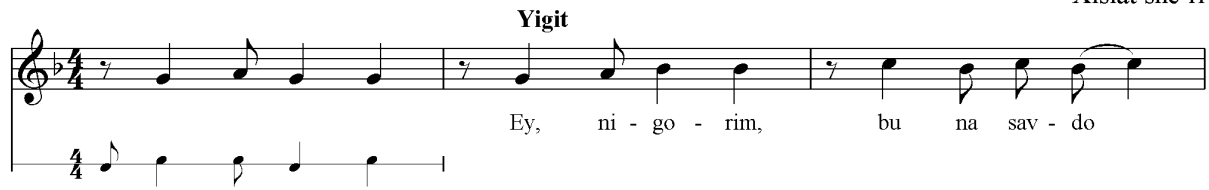
Sen nechuk paridursan, topmadim so'rog'ingni,
Kezmisham quyun yanglig' vodiya biyobonlar.

Gulxaniyni qon tortti, ozmi-ko'pmi, yor etti,
Qatl etarga mujgonlar chekti tig'i biyronlar.

DUGOH HUSAYN IV

M.M. ♩=92

Xislat she'ri

bul a - jab oz - ni hu - vay - do ay - la - ding.

Qizlar
No - ri ish - qing ko'ng - lim ich - ra

Yigitlar
tash - la - bon, jo - nu jis - mim yon - du - rur - g'a

bosh - la - bon, G'ay - r(i) - lar - ni

o' - zing - ga yo'l - dosh - la - bon,

Yigit
Has - ra - ting - da ko'z - la - rim - ni yosh - la - bon,

Qizlar
aq - lu - hu - shim tur - fa yag' - mo ay - la - ding

(a) a yo - ra).

Ey, nigorim, bu ne savdo aylading,
 Mehri ishqing jon aro jon aylading,
 Xonayi dilni musaffo aylading,
 O'z jamolingni chu paydo aylading,
 Ishq elini mastu shaydo aylading.

Umrlar sendin so‘rarman bir nishon,
 Furqatingda ko‘zlarimdur xunfishon,
 Istaram, vasling qilib tun-kun fig‘on,
 Goh bo‘lib paydo, bo‘lursan goh nihon,
 Bul ajab o‘zni huvaydo aylading,

Nori ishqing ko‘nglim ichra tashlabon,
 Jonu jismim yondururg‘a boshlabon,
 G‘ayrlarni o‘zingga yo‘ldoshlabon,
 Hasratingda ko‘zlarimni yoshlabon,
 Aqlu hushim turfa yag‘mo aylading.

Benavo aftodalarga yor o‘zing,
 Lablaringdan dur sochib har bor o‘zing,
 Netkusi etsang karam izhor o‘zing,
 So‘rmasang holimni bas dushvor o‘zing,
 Qomatim g‘am bor dunyo aylading.

Xislati dilporani ishqing aro,
 Bekasu bechorani ishqing aro,
 Mahzunu ovarani ishqing aro,
 Vah bu baxti qorani ishqing aro,
 Behudu oshufta rasvo aylading.

DUGOH HUSAYN V

Lutfiy muxammasi

M.M. ♩=92

Qizlar

Sak - ra - tib

may - don - g‘a rax - - shing, o - fa - ti - jon

Yigitlar

qil - ma - g‘il,

o - sh - qing

ko'ng - li - ni zul - - fing - dek pa - ri - shon

Qizlar
qil - ma - g'il, O'l - ti - rur -

- g'a ne - cha yol - - g'on so'z - ni bo'h - ton

qil - ma - g'il, (o)

Yigitlar
Ey, sa - nuv - - bar bo'y - li dil - -

Qizlar
bar, fik - ri hij - ron qil - ma - g'il,

shavq o' - ti - da men ga - do - ni us - ru bir yon

qil - ma - g'il.

(o) Haj - r(i) sho - mi - g'a bu - roq -

ding, vas - ling - ni bil - - dir - ma - ding,

Ishq o' - ti - - da hech ki - shi -

-ni men ka - bi kuy - - dir - ma - ding,

Qat' - i lutf ay - lab bu ras

vo ko'ng - li - mi tin - - dir - ma - ding,

(o) Shart qil - ding -

- kim, se - ni o'l - tu - ra - yin, o'l -

- tur - - ma - ding (yey - - jo - - ney),

chun - ki yet - mas - sen so' - zing - g'a,

ah - du - pay - mon qil - ma - g'il

(ey

o

yo - roy)

Sakratib maydong'a raxshing, ofati jon qilmag'il,
 Oshiqning ko'nglini zulfigdek parishon qilmag'il,
 O'ltirug'a, necha yolg'on so'zni bo'hton qilmag'il,
 Ey, sanubar bo'yli dilbar, fikri hijron qilmag'il,
 Shavq o'tida men gadoni usru bir yon qilmag'il.

Hajr shomiga buroqding, vaslini bildirmading,
 Ishq o'tida hech kishini men kabi kuydirmading,
 Qat'i lutf aylab bu rasvo ko'nglimni tindirmading,
 Shart qildingkim, seni men o'lturay, o'lturmading,
 Chunki yetmassen so'zingg'a, ahdu-paymon qilmag'il.

Ey, sabo, payg'omimni yetkur o'shal jononima,
 Men gado ahvolini arz aylagil sen xonima,
 Sham'i husni shul'a solgach kulbai vayronima,
 Andakim bo'ldim xabarsiz, dog' quydung jonima,
 Endi bilmasmen dema, o'zingni nodon qilmag'il.

Qil parishon chini zulfi shohidingni lutf ila,
 Shona arz aylar nasimoso idingni lutf ila,
 Rashki o'ltursun raqibi hosidingni lutf ila,
 Lutfiyo misinga ko'rguz soidingni lutf ila,
 Bu gadodin nuqrani yengingda pinhon qilmag'il.

DUGOH HUSAYN VI

M.M. ♩=50-54

Lutfiy she'ri

Ko' kar - di cha - man,

gul' - u - zo - rim qa - ni,

ko' kar - di cha man, gul' - u - zo - rim qa - ni

(o), Sa - hiy sar - v(i) bo'y -

- li ni - go - rim qa - ni,

Tu - tib - dir bu kun vas - li gul an - da - lib

(o) da - ri - g'o, me - ning

nav - ba - ho - rim qa - ni.

E - shi - ging - da tup - roq bo'l - dim, va - le,

o de - ma - ding - kim, ul

xo - ki - so - rim qa - ni.

Se - ning aq - lu hus -

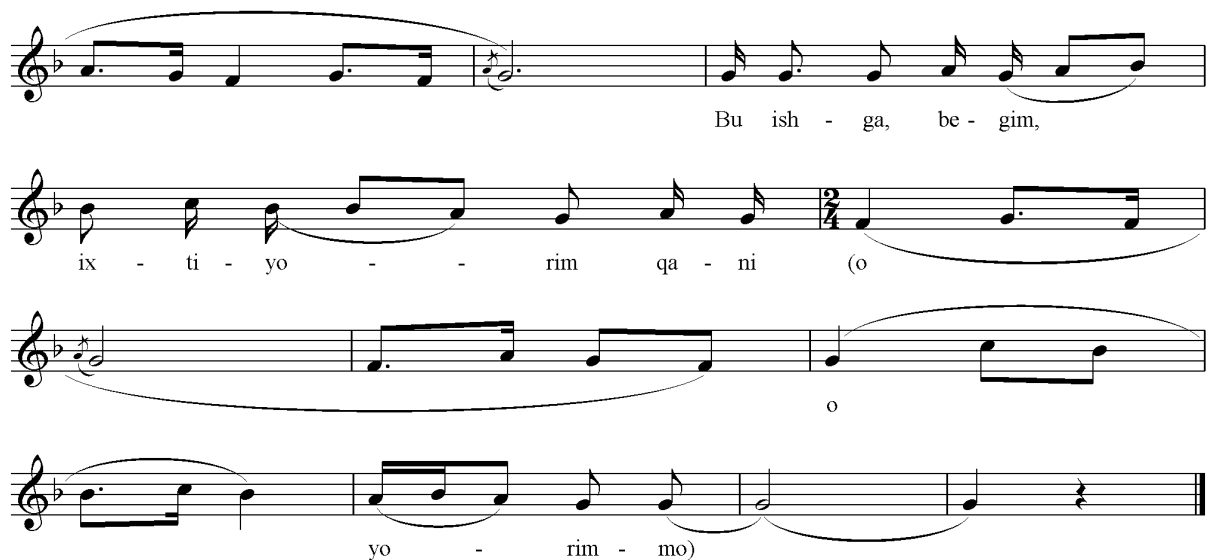
ning - dan yo'q men - da sabr,

me - ning ul bu - run - - gi qa - ro - - -

rim qa - ni (yo ey - jo - no).

E - ri - shur de - bon

qil - ma Lut - - fiy - ga qahr (o),

Ko‘kardi chaman, gul’uzorim qani?
Sehiy sarv bo‘yli nigorim qani?

Tutibdir bukun vasli gul andalib,
Darig‘o, mening navbahorim qani?

Eshigingda tuproq bo‘ldim, vale,
Demadingkim, ul xokisorim qani.

Sening aqlu hushingdan yo‘q menda sabr,
Mening ul burungi qarorim qani?

Erishur debon qilma lutfiga qahr,
Bu ishga, begim, ixtiyorim qani?

Ey pari yuzli begim, jonlar fido bo‘lsin senga,
Dunyoda husn oti bor erkan, baqo bo‘lsin senga,

Haddi maxluqotidindir bari ul husnu jamol,
Ulki yo‘qdur, rahm erur, bu ham ato bo‘lsin senga.

Iymanib hosed tilindan, dasti bermas chun salom,
Ko‘z uchi birlan yiroqdan marhabo bo‘lsin senga.

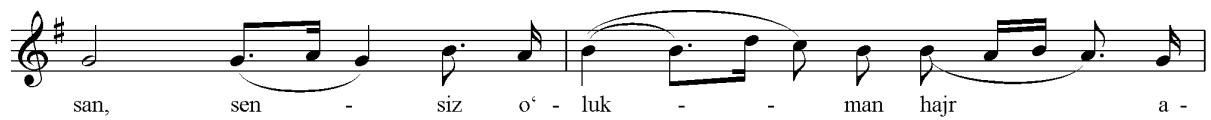
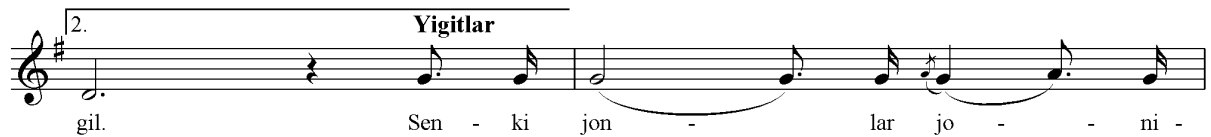
Chun vafosizlarg‘a bermishdir azalda ko‘rkni,
Bu kamoliy husn ila qaydan vafo bo‘lsin senga.

Har yon boqsang zakovat husn uchun, ey ko‘rkga boy,
Lutfiiy miskindin o‘lguncha duo bo‘lsin senga.

MO'G'ULCHAI BUZRUK

M.M. ♩=75-80

Munis g'azali

Yigitlar

gil. Ko'z - la - ring o - lam e -

li - ning tiy - ra qil - di sho - mi

2 marta

haj(i)r of - to - bi o - ra -

zing - - ni o - lam a - - ro ay - - la -

1. gil. Of 2.

Yigitlar

Dar - du g'am sho - mi bi -

la bo - - shim e - rur yo' - ling - da

Yakka ijro

gard, sek - ra - tib yet tel - dek

o - - ning char - x(i) far - - so ay - - la -

Hamma

gil o o o

o hay yo - re o

Yakka

As - ru

Yakka

be - - par - vo - - li - g'ing - din bo'l - mi -

sham o - shuf - ta hol, Bir ta -

Hamnafas 2 kishi

rah - hum ko'r - gi - zub ho - - lim - g'a

par - - vo ay - la - g'il. O

o o

hay yo - ra - mo o

As - ru be - par - vo - li -

g'ing - din bo'l - mi - sham o - shuf - - ta

hol bir ta - rah - hum ko'r - gu -

zub ho - - lim - g'a par - - vo ay - la -

g'il. o o yo - ra - mey

Ne hu - zu - - re sen - si -

zin ho - sil - du - rur ne ro - ha - ti

yo o

o o

Hamma
o yo - ra - mey Kel hu -

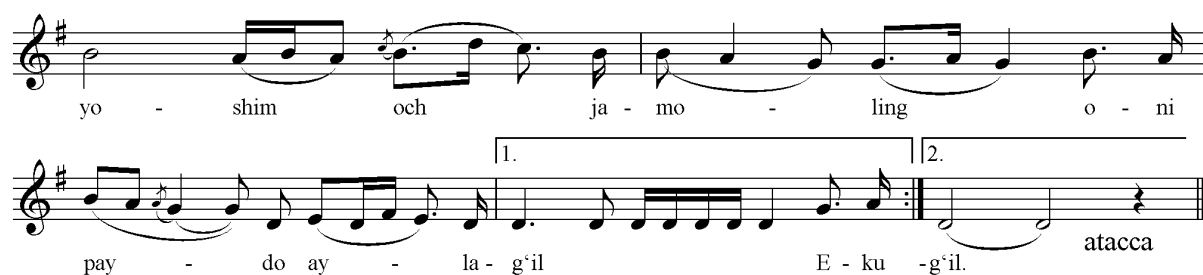
zu - ring - ni ko' - ngul - - ga ro - hat

af - - zo ay - la - g'il. o

Hamma
Zar - ra -

dek Mu - nis yu - zing haj - - ri - da

no - pay - do e - rur, ey qu -

Ol niqobingni, jamoling oshkoro aylagil,
Olam ahli koʻzlarin mahvi tamosho aylagil.

Senki jonlar jonisan, sensiz oʻlukman hajr aro,
Kel ravon, bir dam hazin jonimni maʼvo aylagil.

Koʻzlaring olam elining tiyra qildi shomi hajr,
Oftobi orazingni olam oro aylagil...

Dardu gʻam shomi bila boshim erur yoʻlingda gard,
Sekratib et eldek oning charxfarso aylagil.

Asru beparvoligʻingdin boʻlmisham oshufta hol,
Bir tarahhum koʻrguzub holingʻa parvo aylagil.

Ne huzuri sensizin hosildurur ne rohate,
Kel huzuringni koʻngulga rohatafzo aylagil.

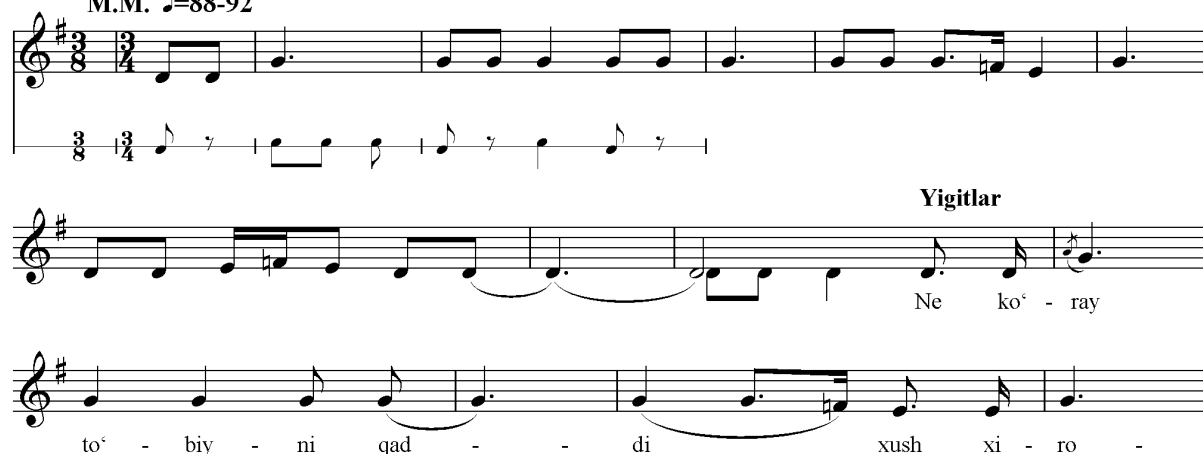
Zarradek Munis yuzang hajrida nopaydo erur,
Ey quyoshim, och jamoling, oni paydo aylagil.

TALQINCHAI MOʻGʻULCHAI BUZRUK

M.M. ♩=152-160

M.M. ♩=88-92

Bobur gʻazali

ming bo - ri - da, ne - qi - lay

sun - bul - ni xat - - ti mushk fo -

1. ming bo - ri - da. ne qi - da. 2.

Kim Xi - zir su - yin o - g'iz - -

-lan - g'ay la - bing - ning qo - shi - da,

Kim Ma - sih

al - fo - zi - din de - gay ka - lo -

1. ming bo - ri - da. Kim ma - da. 2.

O - shi - qing - ni dav - la - ti

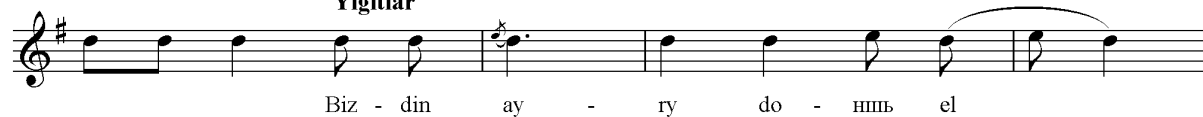
vas - ling bi - la qil muh - ta - ram,

2 marta

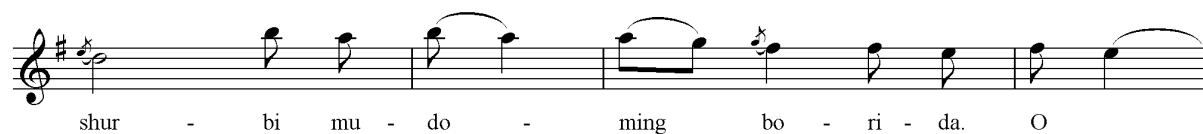
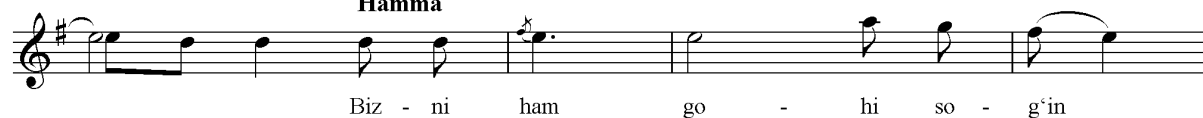
o Hus- n(i) ah - li ich - ra mun -

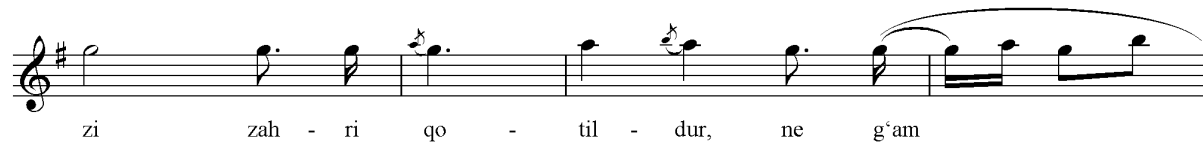
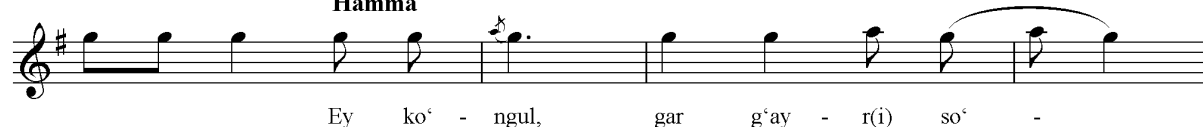
Yigitlar

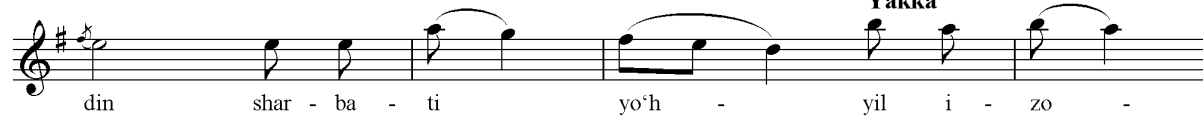
Hamma

Hamma

Yakka

ming__ bo - ri - da. O o

o o

Yakka
jo - - ni - - - mo

Hamma
o

Hamnafas
Tar - ki no -

mus ay - la - bon bad - nom bo'l -

1 kishi
g'il ishq a - ro, Kim se - ni

Yakka
o - shiq de - gay no - mu - su no -

ming bo - ri - da o o

o yo - ra- mey

2 Hamnafas
Bo - bur

ul gul ku - yi - da bul - bul ki -

bi top - ting ma - qom, o

o

Yakka o

o

o

yo - ra - mey Bir na -

vo - ye rost qil mun - doq ma -

qo - ming bo - ri - da. O o

o Bo - bur

ul gul ku - yi - da bul - bul ki -

bi top - ting ma - qom,

Hamma

o Bir na - vo -

ye rost qil mun - doq ma -

qo - ming bo - ri - da. attacca

Bobir, ul gul ko'yida bulbul kabi topding maqom,
Bir navoe rost qil mundoq maqoming borida.

Yigitlar **Qizlar**

hing se - ning, Bu la - to - fat kim, pa - ri - tek sen - da - dur, ey

Qizlar

rash - ki hur, (yo - rey), go' - y(i) - yo bo - g'i E - ram - dur

sah - ni xir - go - hing se - ning,

Qizlar

Gar - chi men tush -

Yigitlar

- tum ja - mo - ling - din yo - mon ko'z - din yi - roq, Yax - shi - kim, be -

Qizlar

- cho - ra ko'ng - lum bor - di ham - ro - hing se - ning, Gar - chi men tush -

- tum ja - mo - ling - din yo - mon ko'z - din yi - roq, (yo - rey),

Yigitlar

Yax - shi - kim, be - cho - ra ko'ng - lum bor - di ham - ro - hing se - ning,

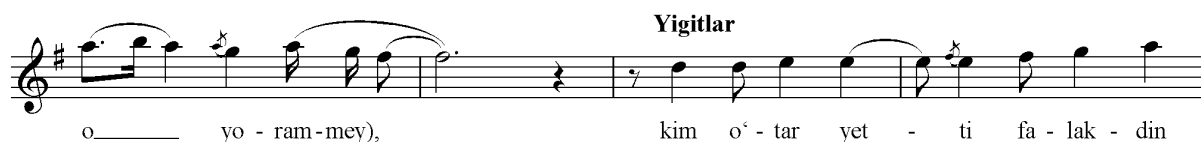
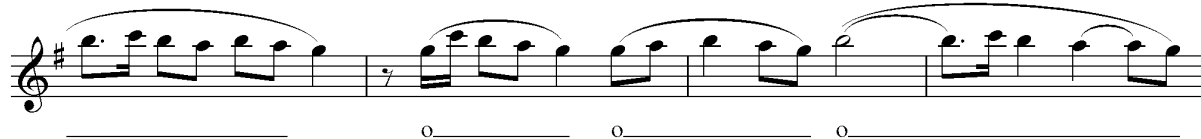
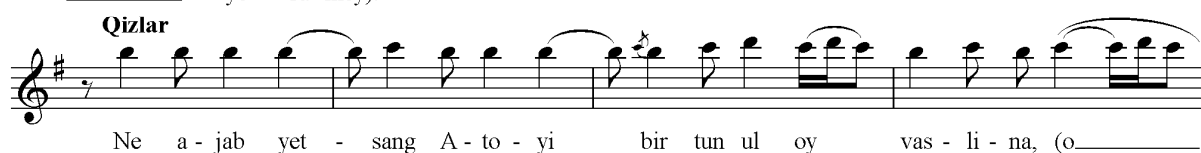
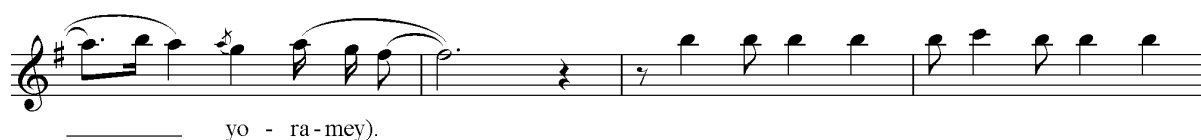
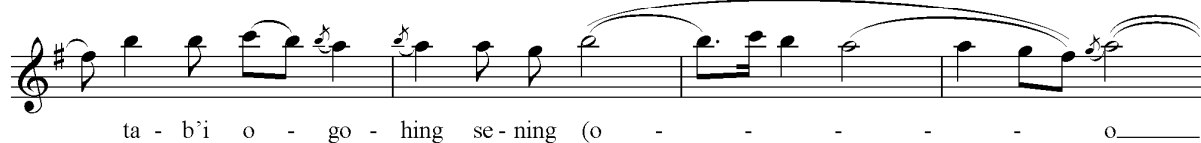
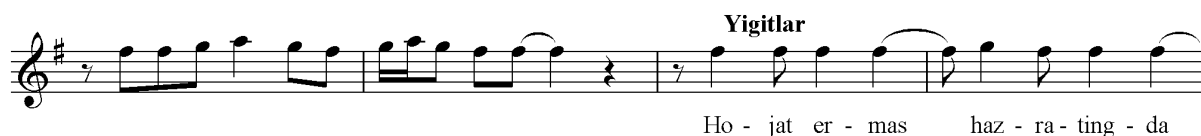
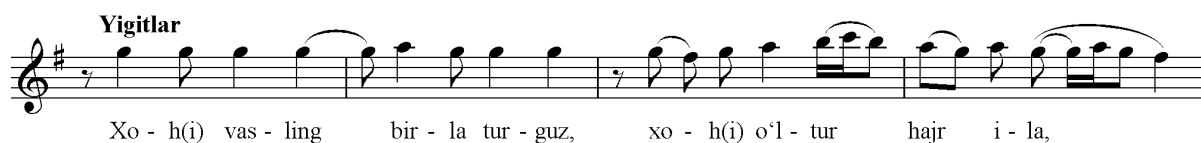
Yax - shi - kim, be - cho - ra ko'ng - lum bor - di ham - ro - hing se - ning.

Qizlar

Xo - h(i) vas - ling bir - la tur - guz, xo - h(i) o'l - tur hajr i - la,

Qizlar

men ri - zo ber - dim ne - chuk - kim bo'l - sa dil - xo - hing se - ning (o -

Yigitlar

Ne a - jab yet - sang A - to - yi bir tun ul oy vas - li - na,

(o) _____ kim o' - tar yet - ti fa - lak - din har sa - har o -

Qizlar

hing se - ning, kim o' - tar yet - ti fa - lak - din

har sa - har o - hing se - ning.

Ey saodat matla'i, ul orasi mohing sening,
Husn aflokinda yo'qtur mislu hamtoying sening.

Ka'bai arbobi hojat qoshlaring mehrobidur,
Qiblai ahli muhabbat xoki dargohing sening.

Bu lotofatkim, paritek sendadur, ey rashki hur,
Go'yiyo bog'i Eramdur sahni xirgohing sening.

Xoh vasling birla turguz, xoh o'ltur hajr ila,
Men rizo berdim nechukkim, bo'lsa dilxohing sening.

Hojat ermas hazratingda arzi hojat aylamak,
Chun tajalli ko'zgusidur ta'bi ogohing sening.

Ne ajab etsang, Atoyi, bir tun ul oy vaslina,
Kim o'tar yetti falakdin har sahar ohing sening.

SOQIYNOMAI MO'G'ULCHAI BUZRUK

M.M. ♩=120

Nodira g'azali

Qizlar

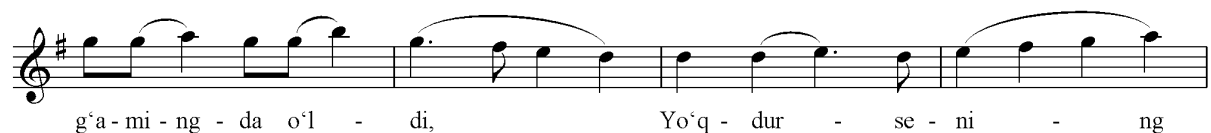
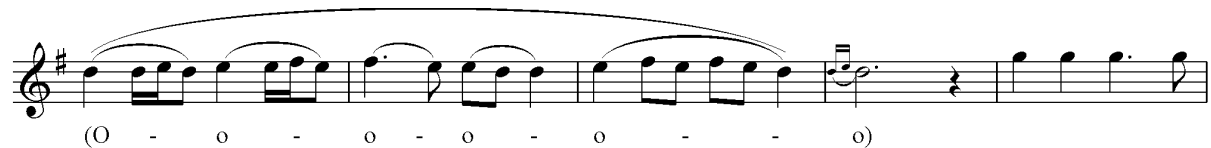
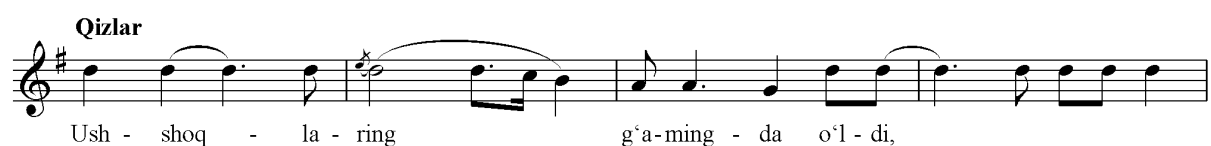
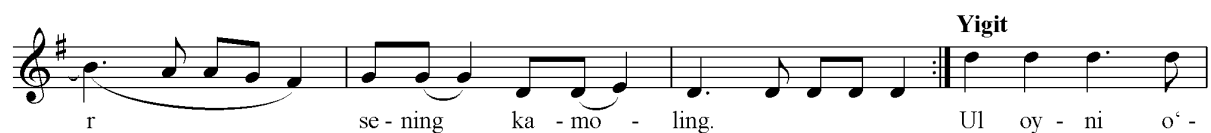
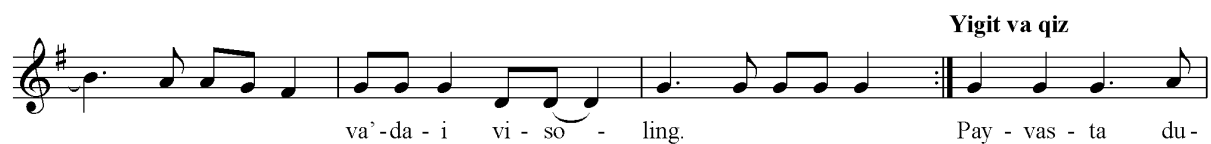

Ey sar - vi ra - vo - n na du - r xa - yo - ling,

Yigit va qizlar

Jon o'r - ta - di

- ho)

Yigitlar

Ey has - ta ko'n - gi - - l fi - roq i - chin - da,

1 kishi tenor ovoz

Dam ur - ga - li qol - ma - di ma - jo - ling - (a) (O - -

o - - yo - ra ma)

Yigit tenor ovoz

Ey has - ta ko'n - gil

fi - roq i - chin - da, - - - - -

Dam ur - ga - li qo - - l - ma - di ma - jo - ling (a)

Yigit

(O - - o - - yo - ram) - - - Ey, No - di - ra

Qizlar

lo - f(i) ishq u - rar se - - n (O - -

Hamma

-) Mash - hu - ri ha - lo - yi - q o'l - di ho - ling.

Ey sarvi ravon, nadur xayoling?
Jon o'rtadi va'dai visoling.

Payvasta duoi xayr etarmen,
Maqsudim erur sening kamoling.

Ul oyning o'ziga bahs etarsen,
Yetmish magar, ey quyosh, zavoling?

Ushshoqlaring g'amingda o'ldi,
Yo'qdur sening zarrai maloling.

Ey hasta ko'ngul, firoq ichinda,
Dam urgali qolmadi majoling.

Ey Nodira, lofi ishq urarsen,
Mashhuri xaloyiq o'ldi holing.

UFARI MO'G'ULCHAI BUZRUK

M.M. ♩=80

Atoiy g'azali

Yigit **Qiz**

Ey ka - mo - li hus - ni Yu - suf - din ja - mo -
ling yod - gor, bo'l - di haj - ring -
din bi - ay - nih ko'z - la - rim Ya' - qu - b(i) - vor
In - ti - zo - ring - da a - gar - chi
o'r - ta - nur jo - nim va - le o
Qizlar
O'z - ga - lar - ning vas - li - din xush -
roq man - ga bu in - ti - zor
Ban - da - i o'l - tur - ga - li g'am - zang - g'a ne tash -
vi - sh(i) dur?

Chun - ki men sen - siz ti - ril - gan -

din o' - lub - men shar - mi - sor

Qil - sa - lar mah - shar - da el taq -

- vo - yu to - at bir - la fahr,

Men se - ning ish - qing bi - la qil -

g'um - dur ul dam if - ti - xor

Teng - ri - din yo'q - mu u - mi - ding

net - ti men mah - ru - m(i) - ni,

Va' - da - i vas - ling bi - la qil -

sang me - ni u - - mi - d(i) - vor.

Teng - ri - din yo'q - mu u - mi - ding,

net - ti men mah - rum - ni,

Va' - da - i vas - ling bi - la qil - sang me - ni

u - mid - vor o o o

yo - ra - mey

Har za - mon chiq - sang xi - ro -

mon, el ko' - zi tush - sa san - ga, o

G'us - sa - din ul dam A - to - yi -

ning ma - gar jo - ni chi - qor? o o

Hamma

Har za - mon chiq - sang xi - ro - mon, el ko' - zi tush -

- sa sa - nga,

G'us - sa - din ul dam A - to - yi -

ning ma - gar jo - ni chi - qor? o

Hamma

G'us - sa - din ul dam A -

to - yi - ning ma - gar jo - ni chi - qor?

Ey kamoli husn, Yusufdin jamoling yodgor,
Bo'ldi hajringdin biaynih ko'zlarim Ya'qubvor.

Intizoringda anarchi o'rtanur jonim, vale
O'zgalarning vaslidin xushroq manga bu intizor.

Bandani o'lturgali g'amzangg'a ne tashvishdur?
Chunki men sensiz tirilgandin o'lubmen sharmisor.

Qilsalar mashharda el taqvoyu toat birla faxr,
Men sening ishqing bila qilg'umdur ul dam iftixor.

Tengidin yo'qmu umiding, netti men mahrumni,
Va'dai vasling bila qilsang meni ummidvor...

Har zamon chiqsang xiromon, el ko'zi tushsa sanga,
G'ussadin ul dam Atoyining magar joni chiqor?

MUNDARIJA

Kirish	3
An'anaviy ansambl. <i>Umuminsoniy rivojlanish</i>	5
Uslub va ko'nikmalarni rivojlantirish omillari	8
An'anaviy xonandalik ansambli ijrosida ovoz talqini mutanosibligi	10
Badiiy did va uslubiy idrok	13
Usul asoslari va ritmik tarbiya	15
Uslubiy tavsiyalar	18
Adabiyotlar ro'yxati	20
Ilova	21
Mo'g'ulchai Dugoh. Navoiy g'azali	21
Talqinchai Mo'g'ulchai Dugoh. Uvaysiy g'azali	26
Qashqarchai Mo'g'ulchai Dugoh. Fuzuliy g'azali	30
Soqiynomai Mo'g'ulchai Dugoh. Nodira g'azali	34
Ufari Mo'g'ulchai Dugoh. Furqat g'azali	37
Bayot I. Fizuliy g'azali	41
Bayot II	46
Bayot III. Muqimiy g'azali	50
Bayot IV	51
Bayot V. Muqimiy she'ri	52
Taronai Dugoh Husayn. Dilafgor g'azali	55
Dugoh Husayn II. Furqat g'azali	56
Dugoh Husayn III. Gulxaniy g'azali	60
Dugoh Husayn IV. Xislat she'ri	62
Dugoh Husayn V. Lutfiy muxammasi	64
Dugoh Husayn VI. Lutfiy she'ri	67
Mo'g'ulchai Buzruk. Munis g'azali	70
Talqinchai Mo'g'ulchai Buzruk. Bobur g'azali	74
Qashqarchai Mo'g'ulchai Buzruk. Atoiy g'azali	79
Soqiynomai Mo'g'ulchai Buzruk. Nodira g'azali	82
Ufari Mo'g'ulchai Buzruk. Atoiy g'azali	85

**O‘ZBEKISTON DAVLAT KOSERVATORIYASI
TAHRIR-NASHRIYOT BO‘LIMIDA 2010 YILDA
TAYYORLANGAN VA CHOP ETILGAN
O‘QUV ADABIYOTLARI**

1. **В.З.Плунгян.** О методике воспитания музыкальных журналистов. *Методическое пособие. На русском языке.* –Ташкент, 2010.
2. **Н.С.Янов-Яновская, Ф.М.Янов-Яновский.** Памяти наших учителей. *Сборник статей. На русском языке.* –Ташкент, 2010.
3. **Муаллифлар жамоаси.** XX-XXI асрларда бадий-ижодий жараён мавзuidaги республика илмий-амалий конференция материаллари. *Конференция материаллари. Ўзбек ва рус тилларида.* –Тошкент, 2010.
4. **Х.Исаков.** Некоторые проблемы музыкальной памяти в процессе воспитания музыканта-исполнителя. *Методическое пособие. На русском языке.* –Ташкент, 2010.
5. **Ф.Шукурова.** Тошкент мадҳияси. *Тўплам. Ўзбек тилида.* –Тошкент, 2010.
6. **М.О‘ринбойева.** Estrada qo‘shiq-lari. I qism. *Uslubiy qo‘llanma. O‘zbek va rus tillarida.* –Toshkent, 2010.
7. **М.О‘ринбойева.** Estrada qo‘shiq-lari. II qism. *Uslubiy qo‘llanma. O‘zbek va rus tillarida.* –Toshkent, 2010.
8. **А.Измаилов.** Литавралар дарслиги. *Услубий қўлланма. Ўзбек ва рус тилларида.* –Тошкент, 2010.
9. **Р.М.Нигматов.** Damli cholg‘ular orkestri. *O‘quv qo‘llanma. O‘zbek tilida.* –Toshkent, 2010.
10. **И.С.Ташпо‘латова.** Dutor taronalari. *To‘plam. O‘zbek tilida.* –Toshkent, 2010.
11. **Т.А.Головянц.** Композитор Нурилла Закиров. *Монография. На русском языке.* –Ташкент, 2010.
12. **Sh.U.Saidova.** Estrada qo‘shiq-lari va vokal ansambllar (xorijiy myuzikllar materiallari asosida). *Uslubiy qo‘llanma. O‘zbek va rus tillarida.* –Toshkent, 2010.
13. **М.Ж.Сוליнова.** An‘anaviy xonandalik ansambli. *O‘quv qo‘llanma. O‘zbek tilida.* –Toshkent, 2010.

Muhabbat Jabborovna SOLIXOVA

AN'ANAVIY XONANDALIK ANSAMBLI

o'quv qo'llanma

o'zbek tilida

Muharrir *S.Rahmonova*

Texnik muharrir *N.Imomov*

Musahhih *K.Gureyev*

Original maketni *A.Ro'ziqulov* tayyorlagan

AB №81

Bosishga 27.12.2010 yilda ruxsat etildi. Bichimi 84×108 1/8.

Shartli b.t. 11,0. Nashr b.t. 11,5. Adadi 200 nusxa.

Buyurtma № 13-2010. Bahosi shartnoma asosida.

Original maket O'zbekiston davlat konservatoriyasining

tahrir-nashriyot bo'limida tayyorlandi va chop etildi.

100027. Toshkent, Olmazor ko'chasi, 1-uy.